תלמוד בבלי · אחרונים · יד דוד

יד דוד על חגיגה

רבי יוסף דוד זינצהיים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד דוד על חגיגה

רבי יוסף דוד זינצהיים

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-דוד-על-חגיגה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 7
דף ג. 9
דף ג: 11
דף ד. 11
דף ד: 14
דף ה. 15
דף ה: 17
דף ו. 17
דף ו: 20
דף ז. 22
דף ז: 23
דף ח. 23
דף ח: 24
דף ט. 25
דף ט: 27
דף י. 27
דף י: 28
דף יא. 28
דף יא: 30
דף יב. 30
דף יב: 30
דף יג. 30
דף יג: 31
דף יד. 31
דף יד: 31
דף טו. 32
דף טו: 33
דף טז. 33
דף טז: 34
דף יז. 36
דף יז: 37
דף יח. 38
דף יח: 39
דף יט. 40
דף יט: 42
דף כ. 42
דף כ: 43
דף כא. 45
דף כא: 46
דף כב. 46
דף כב: 48
דף כג. 50
דף כג: 51
דף כד. 52
דף כד: 52
דף כה. 53
דף כה: 55
דף כו. 55
דף כו: 56
דף כז. 58

דף ב.

מסכת חגיגה פרק ראשון

השגת הראב"ד לבעל המאור. תמים דעים סימן רמ"ד:

עיין כל הדף מהררי נמרים דף י"ז:

חוץ מחרש שוטה וקטן. עיין זכרון יוסף דף ז' ע"ב שהקשה על הרא"ש ומהרי"ל בתשובותיהם דהא דבקטן פטור הלכה למשה מסיני הוא דהא משמע לקמן בעמוד ב' משם דלאו בני דעה הוא ולכאורא יש מקום לומר למאן דסבר קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפרישו הרי בר חיובא הוא והחיוב עליו מוטל אלא דאינו בר עונשין משום הלכה למ"מ הוא אמנם למ"ד דאין מצווין להפרישו כלל א"כ הרי לאו בר חיובא וצ"ל משום דלאו בר דעה הוא אלא שבאמת קשה לי על הרא"ש דכתב דהל"מ הוא דהא וודאי י"ג לא מהני להיות בר עונשין אם לא הביא שתי שערות והכל תלוי בשתי שערות ואפי' לאחר י"ג אם לא הביא שתי שערות קטן הוא ופטור עד שנולדו בו סימני סריס וזה נפקא לן מאיש ובכל מקום ממעטין קטן מאיש כי כל זמן שלא הביא שתי שערו' לאו איש הוא ובר"פ בן סורר ומור' תנן קטן פטור שלא הגיע לכלל מצות משמע דאינו חייב בשום מצו' ולכן נראה דודאי הוא דהכל תלוי בשתי שערות מאיש ילפי' אך הא דקיי"ל דקודם י"ג שומא בעלמא הן ורק אחר י"ג מהני שתי שערות למשוי גדול זהו דקשיא לי' להרא"ש מנלן הא וע"ז כ' דהלמ"מ הוא כמו ביאת בת שלשה וביאת בן ט' ומעתה לא ק' זה שהקשה בזכרון יוסף הא אמרינן דלא בר דעת הוא דוודאי זה אינו ענין לו דהא הכל תלוי בב' שערות ואף אם נאמר דהדעת תלוי בב' שערות א"כ כל אימת דהביא שתי שערות סגי ולמה י"ג וצ"ל דהל"מ הוא ועיין ברכי יוסף א"ח סי' נ"ה ושוב ראיתי במגן אבות להרשב"ץ פ"ה דאבות על בן י"ג למצות אחר שהבי' דרשא הביא התי"ט כתב ועוד דבן י"ג איש הוא שראוי להוליד והוא הל"מ דפרקי דבן ובת הל"מ כדאית' בפ' יוצא דופן והרי הדברים אמורים כאשר כתבתי ומה שרמז לפ' יוצא דופן הוא שם דף מ"ה על ביאת פחותה מבן ג':

נשים ועבדים. פ"ח במים חיים ג' ע"ד:

הניחא למ"ד כולם תשלומין זה לזה. בריכות המים רנ"א ע"ב:

יוחנן בן דהבאי אומר גופי הלכות כ"א ע"ב:

כאן במשנה ראשונה הסוגיא ורש"י לימודי ה' לימוד ס"ג גט מקושר קס"ג ע"א:

מי שחציו עבד מגילת ספר לאוין פ' ע"א עיין משנה למלך פ"ב דק"פ הי"ג אדמת קודש ח"ב סי' יוד בארוכה:

רש"י הכל חייבין בראיה במצות ראית כל זכורך כו'. דקדק בבריכת המים ר"נ ע"ג כיון שרש"י כתב במצות יראה כל זכורך א"כ מה צריך שוב לומר שצריכין להתראות בעזרה ברגל ולא הבנתי דבריו דמאי קשי' ליה דרש"י נשמר שלא נפרש כשיט' הירושלמי על ראיית קרבן דהלא גם זה נכלל ביראה כל זכורך והוצרך רש"י לבאר דמתניתן על ראיית פנים קאמר שנכלל ג"כ ביראה כל זכורך והוא פשוט לדעתי ועיין תולדת יצחק:

רש"י ומי שאינו יוכל לעלות ברגלו בריכות המים ר"נ ע"ג ועיין מה שאכתוב בתו' ד"ה ומי שאינו יכול:

רש"י איזהו קטן וכו' הטילו על אביו ואמו לחנכו במג"א סימן שמ"ג הביא בשם תה"ד סי' צ"ד ותשובת מהר"ם ד' קטן סימן ר' דהאם אינו חייב בחינוך ומדברי רש"י כאן מוכח דלא ס"ל הכי אלא דאף האם חייב בחינוך ואע"ג דהאם עצמה פטורה מן הראייה מ"מ הא אמרי' לקמן דעד ירושלים דמחייבה אמו בשמחה אמו מביאה. מירושלים להר הבית דאין אמו מחייבת בראיית פנים אביו חייב אם יוכל לאחוז בידו של אביו נמצא דמה שכתב רש"י החינוך לאביו ולאמו אין שוים כי החינוך לאמו עד ירושלים והחנוך לאביו מירושלים להר הבית ולדעת הסוברים דאין חינוך על האם אפשר מפרשים לקמן דאמו אין מביאה מתורת חיוב וחנוך רק מסתמא קטן כזה צריך לאמו וכיון שהיא עולה לא יוכל להשאר יחיד ועמ"ש בעירובין דף פ"ב ושוב ראיתי בחקרי לב דף קכ"ח שנדחק בדברי רשי' דגם רשי' סבר דאין חינוך על האם רק שממילא מביאה ולא משמע כן ברשי' לקמן דף ויו שהרי כתב מכאן ואילך דאמו לא מחייביה להתראות בהר הבית משמע אלו היתה מחויבת היה החיוב מוטל עליה ולא מסתבר למימר ג"כ מפני שצריך לאמו ולא מפני החיוב דהא תינח שלא להניח בעירו כשהיא הלכת לירושלים אבל מירושלים להר הבית הרי יכולה להניחו בבית בתוככי ירושלים ואטו כל פעם כשהולך האם בתוך העיר מבית לבית בדרך לקח בנה עמה הא וודאי ליתא אלא וודאי רשי' מצד חיוב קאמר:

רשי' שלש רגלים כו' וכיון דגדול פטור כוונתו דהא וודאי דקטן חייב היינו מדרבנן כדי לחנכו וא"כ איך אפשר לומר דהקרא ממעט קטן שאין יכול לאחוז בידיו של אביו משמע דביוכל לאחוז בידיו של אביו מן התורה חייב והא ליתא דהלא אינו חייב רק מדרבנן ומכח חנוך לזה כתב רשי' דוודאי עיקר קרא דג' רגלים למעט מי שאינו יוכל לעלות ברגליו ולא למעט קטן אבל ב"ה הכי קאמרי כיון דמחייבינן לקטן מטעם חינוך מנלן הך שיעורא לזה קאמר ג' רגלים כלומר דלא מחייבינן לחנך לקטן אלא אי גדול בכה"ג חייב אבל כשהגדול בכה"ג פטור לא שייך חינוך בקטן וכיון דגדול שאין יוכל לילך ממעטין מג' רגלים א"כ קטן נמי לאו בר חיובא הא וא"כ עיקר קרא לקטן אתא. ועיין בספר בני

שמואל עדאוי שלא הבין כן דברי רש"י וסבר שיש מחלוקת בין רש"י להרמב"ם בפירוש המשנה ובאמת הכל עולה לדעת אחת:

תוס' ד"ה הכל חייבין כו' תורף כוונתם שרבינו אלחנן הבין בפירשי' דכוונתו דמתניתין לא מיירי רק לעניין ראיית פנים ולא לעניין ראיית קרבן ולפיכך הקשה על רש"י אמנם ר"ת סבר דמתניתין מיירי בין לעניין ראיית פנים בין לעניין ראיית קרבן וזה ג"כ דעת רש"י ורש"י דנקיט ראיית פנים בעזרה ה"ט כיון דממילא ידעינן כאן דפטור בראיית פנים פטור מראיית קרבן אבל איפכא לא שמעינן כמו שהוא סברת הירושלמי באמת וכתבו וגם יש ליישב כו' כלומר מלבד מה שכתבו לקמן דשיטת הירושלמי דלא כתלמודא דידן אף מן המשנה עצמה הי' הכרח לרש"י לפרש כן דבראיית פנים נמי מיירי דהא קתני איזה קטן וא"כ משמע דקאי אקטן דתני ברישא וא"כ אי הך קטן דריש' בראיית פנים נמי מיירי אתי שפיר דנתן הך שיעורא שאינו יוכל לילך אמנם אי הך קטן דרישא מיירי לעניין קרבן א"כ מה זה שיעור דנתן וכי מה שאינו יוכל לילך לקרבן אלא שקשה דמשמע מדבריהם דאי לאו דמשמע דהך קטן אקטן דרישא קאי הוה אמרינן דניהי דקטן דרישא בראיית קרבן מיירי אבל הך איזהו קטן מיירי בראיית פנים דהא מבואר בירושלמי דכל קטן חייב בראיית פנים וילפינן ליה מטף דכתיב גבי הקהל ועיין בריכות המים ר"נ רנ"א מעשה חייא דף י"א ע"ב מלך שלם ח"ב י"ז ע"ב מלך שלם ח"ב י"ז ע"א לימודי ה' ל"א ע"א:

תוס' ד"ה חוץ מחרש שוטה וקטן בריכות המים רנ"א:

תוס' ד"ה איזהו קטן כו' דהא בפ"ק דביצה צ"ל בפרק ב' וכן איתא שם דף כ' ע"ב וכן הגיה בשער המלך ח"ג דף ס"ג ע"ד ובשיח יצחק:

בא"ד ורשי' פירש דאיזה קטן לא קאי לראי' בראיית קרבן כו' נראה דרשי' ס"ל דכיון דאינו יכול להקריב בי"ט דנדרים ונדבות אין קרבים בי"ט גם ביום השני פטור וכקושייתם או שלא הטילו חכמים חנוך על האב לענין קרבן ועיין מהרש"א שכתב דמשמע להו כן מדפירש רשי' ראיה על ראיית פנים משום דמשמע ליה דאיזה קטן אקטן דלעיל קאי ע"ש ולענ"ד הקלושה בהרמנותא דמר ניהו רבא אין מכאן ראי' כלל דהא התוס' עצמם כתבו דרשי' פירש חדא דהוא תרתי וא"כ איזהו קטן איקרו קאי על ראיית פנים דמה תלוי בג' רגלים ולפיכך פטור מן הראי' ומן הקרבן הא כל שיוכל לאחוז בידו של אביו חיי' בראי' ובקרבן אי משום חנוך אי משו' ולא ירא' דכל דתקון כעין דאוריית' תיקון דהא ר"ת נמי נר' דס"ל כרשי' ואפ"ה נר' דהתוס' וודאי כתבו כן לשיטת ר"ת נמי ולכן נראה ראיות התו' מדכתב ב"ש אומרים הראי' שתי כסף גדול הבא לראות משמע

דקטן הבא לראות לא שייך גביה הך דינא כלל דפטור הוא מן הקרבן וכן כתב הפ"ח במים חיים ב' ע"ד ולדעת רשי' דלא שייך חינוך בקרבן א"כ בלא"ה אי אפשר לפרש משנתינו כהירושלמי:

תוס' ד"ה הכל לאתוי'. מרכבת המשנה ח"א פ"ב דקרבן פסח הי"ג. שדה הארץ דף נ"ה:

תוס' ד"ה תשלומין עיין חקרי לב רנ"ה רנ"ו:

תוס' ד"ה יראה יראה יבין שמועה ס"ו יצחק ירנן קי"ג ע"ד לשון ערומים בלשונות הרא"ם ד' ע"א בריכות המים רנ"א:

דף ב:

תוס' ד"ה תקנתם את רבו כו' משום דלשון תקון משמע דהוא תיקון חדש מה שלא הי' מקוד' וזו אינו כי לא נעשה תיקון חדש אצל הרב כי גם מקודם לזה הי' רק יום אחד ועכשיו יום אחד ולזה כתבו כי לשון תקנתם אינו שעכשיו עי"ז מה שאמרו ב"ה הוא מתוקן אלא שיעור הלשון כך הוא הרב מתוקן והעבד אינו מתוקן כלומר הרב אינו חסר לו דבר שיש לו מה ששייך לו אבל העבד אינו מתוקן כי חסר לו האשה ומה שכתבו ואי משום עבדות הא לא איכפת ליה כוונתם למה צריכין ב"ש לומר לב"ה שאינו מתוקן משום שאינו יכול לישא אשה ולפיכך כופין לשחרר ותיפוק ליה דבלא"ה אינו מתוקן מפני שהוא חציו עבד וא"כ למה לב"ש למימר לישא שפחה אינו יכול דבלא"ה כופין כיון שאינו מתוקן מחמת חצי העבדות ולזה כתבו דמשום זה לא הוה כופין דהרי הוא מתוקן דבחצי עבדות לא איכפת לי' כי אדרבה טוב לו עתה מאז כי הי' כולו לרבו ועתה ביומו לעצמו וכן פירש מהרש"א ובדברי רבינו משולם יש לדקדק כמו שהקשה המפרשים דאי גרסינן את רבו לא תקנתם מאי האי דקאמר לישא בת חורין אינו יוכל ואי נמי יוכל מאי תקנתא יש לרבו דלמ"ד גוי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ישראל כשר הוא הולד ואיכא מ"ד דהוה ממזר ועכ"פ אינו לרבו כי הולד לא עבד ולא שפחה ותו מה דקאמר יבטל גם בזה מה תקנתא לרב ונראה דלגירסת רבינו משולם הכי קאמרי תקנתם את עצמו דלעצמו יש תיקון קצת לעניין עבדות אבל לעניין אישות לא יש תיקון ולרבו אין תיקון כלל כי לא הרויח מחמת תקנה והפסד יש ולפיכך אמר לישא שפחה משום פסידא דעבד כי אפשר משום תקנות האדון לבד לא הי' כופין כי יאמר לא ניחא לי בהך תקנתא אמנם כמ"ש כי מודה ר"מ כי צריך תיקן לעבד ג"כ משום הכי כופין. ועיין פרי חדש במים חיים ב' ע"ד רצוף אהבה שי למורא סימן ע"ט. ועיין בבריכות המים רנ"א שהגיה בדברי התוספות וא"צ כמו שכתבתי:

תוס' ד"ה לישא שפחה כו' ולמכור עצמו כו' ומטעם דשרי הרבעה שרי נמי לרכוב על הפרדה. בעין יעקב דף צ"א תמה דמנליה לתוס' הא דילמא לרכוב שפיר אסור מכח ק"ו דאיסי ע"ש וכבר כתב הרשב"א בסי' תצ"א דאין למדין כאן מק"ו כיון דחק היא ובחוקים לא שייך ק"ו ונראה שכן הי' כתוב בתוספתא וא"כ כיון דלא שייך ק"ו מסתברא להו להתו' דרכיבה שרי כמו הרבעה ועיין ברכי יוסף י"ד דף ס"ד ע"ד ובח"מ דף מ"ב ע"א מלך שלם ח"ב י"ז ע"א דהקשה מה דמצינו בהגדה דהך פרדה ברי' מששת ימי בראשית ובע"כ צ"ל דהך תוספתא חולק על זה ומה שכתב שם במלך שלם שהוא מהתוספתא ליתא כן בתוספתא שלנו:

תוס' ד"ה לישא שפחה כו' וממזרת כו' עיין שי למורא סי' פ' משנה למלך פ"א מהלכות אישות ה"ד. שופרא דיעקב בריכות המים רנ"א ומה שכתבתי במקומות אחרים:

תוס' ד"ה לא תהו בראה כו' ועוד פרו ורבו אכולהי ב"נ כתיב אף לכנען והקשה מהרש"א דבסנהדרן מבואר כיון דנשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לב"נ וקושי' עצומה היא וטרחו האחרונים ליישבה והן אמת ביבמות ס"ב משמע דגוים בני פריה ורביה נינהו וכ"כ רש"י שם והתוס' נדחקו בזה וצ"ל דסוגיות חלוקת הן הך דיבמות עם הך דסנהדרן והתוספות כאן בא ליישב סוגיא דיבמות דלא נקשה לפי שאמר לא תוהו משמע דפריה ורביה ליתי גביה דעבד לזה כתבו דלהכי נקט לא תוהו לפי שהוא אלים ולעולם גם בפריה ורביה איתיה ולסוגיא דסנהדרן י"ל דסברי דדוקא נקט לא תוהו ולא פריה ורביה. ועיין ביצה ה' ובמהרש"א ובמ"ש שם. ועיין פרי חדש במים חיים ב' ע"ד שבות יעקב ח"ש קל"ד פרי האדמה ח"א נ"ו זרע יצחק מקום שמואל שופרא דיעקב בית יעקב סימן קכ"ב משנה למלך פ"י דהלכות מלכים ה"ז סק"ה ודע שמה דף קנ"ג ע"א. ועיין מטה אפרים דף ס"ח ע"ג:

תוס' ד"ה כופין קהלת יעקב אלגאזי ל' ע"ג בריכות המים רנ"א:

תוס' ד"ה נשים בריכות המים רנ"א:

תוס' ד"ה ומי שאינו יוכל לעלות ברגליו כו' כוונתם משום דלקמן אמרינן ומי שאינו יוכל לעלות ברגליו לאתוי מאי לאתוי מפנקי ופירשו שם רש"י והתוס' דלא יוכל לילך בלא מנעל וא"כ יש מקום לומר דזה דוקא פטור אבל מי שאינו יוכל לילך מעירו לירושלים דשרי לילך במנעל רק שאינו יוכל לילך מחמת עייפות הדרך הוא חייב דיוכל לרכוב או לילך על העגלות צב אבל התוספות אינו סוברים כן אלא דהכי קאמר אפילו אינו יוכל לילך מירושלים לעזרה בשביל שצריך לילך בלא מנעל הוא פטור ומכ"ש מי שאינו יוכל לילך מעירו לירושלים דפטור והא דקאמר לאתוי מפנק משום דזה דאינו יוכל

לילך מעירו לירושלים הוה כמו חיגר או חולה ולא הוי צריך לאשמעינן אלא וודאי צ"ל דמי שאינו יוכל לעלות ברגליו כולל הכל בין מעירו לירושלים בין מירושלים לעזרה וזה שכתבו התוספות דאין כוונת רש"י לפרש מתני' דוקא מירושלים להר הבית אבל מי שאינו יוכל לילך מעירו לירושלים חייב לרכוב דליתא אלא רש"י רבותא קמ"ל כמו דבגמרא נמי רבותא קמ"ל דזה הוא חידוש יותר אפילו שמחמת תפנוק אינו יוכל לילך בלא מנעל וה"ה דמי שאינו יוכל לילך מעירו לירושלים פשיטא דפטור כמ"ש דהוה כמו חיגר וחולה דמ"ש ועוד הביאו ראי' מהא דאמרינן לקמן עד הכא מאן אתיא ונראה דהתוספות אינו מפרשים כרשי' לקמן דאמו חייב להביא דא"כ מאי ראי' מייתי אדרבה איפכא משמע דאם היה גדול פטור שאינו יוכל לילך א"כ אמו אינה חייבת בחנוך אלא וודאי התוספות סוברים דאמו לאו מצד חנוך מייתי לה אלא מצד שאינו יכולה להניחה לבדו וכדאיתא בערובין ר"פ כיצד משתתפין שהוא צריך לאמו אבל בלא"ה פטור דאי ס"ד דגדול בכה"ג חייב א"כ גם אביו הי' חייב להוליכו לירושלים מצד חינוך אלא וודאי גדול כה"ג פטור ואפשר סוברים התוספות דגם לרש"י אלו הי' גדול כה"ג חייב הי' החנוך מוטל על אביו ג"כ ובמתניתין משמע דאין חיוב כלל על אביו מעירו לירושלים. ועיין דברי יוסף נ"א ובריכות המים דף ר"נ ע"ד:

תוס' ד"ה מדבר ואינו שומע. ידי אלי' דף ע"א. רצוף אהבה:

דף ג.

עיין מהררי נמרים דף י"ז:

ותניא למען ישמעו כו' פרט למדבר כו' זהב שבא:

חרש באזנו אחת כו' להך מסקנא דחרש באזנו אחת פטור אע"ג דשומע וגמר בע"כ צ"ל דגזירת הכתוב הוא א"כ לכאורה לא הוכיח ר"א דקרינן למען ילמדו. וכך הקשה בטורי אבן אמנם לפי מה שכתב מהרש"א דלמען ישמעו אתא להיכא דלא שמע א"כ וודאי הטעם משום דלא גמר הוא דאל"כ מהיכי תיתי למיפטריה וא"כ אכתי למען ילמדו ל"ל כיון דממיל' נפק' דלא גמר אלא וודאי דגמ' ומלמען ילמדו נפקא לן שאינו יוכל ללמוד לאחרים. ועיין בלשון לימודים דף ח"י דהשיג על המהרש"א ואני לא זכיתי להבינו דהא מהרש"א כתב כן לשיטת התוס' דאע"ג דלא שמעו היינו בריחוק מקום ולא חרשי' ומעתה מכנגד כל ישראל ילפינן שיהא כל אחד ואחד ומלמען ישמעו ילפינן דצריכים שישמעו ולא יעמדו ברחוק ומאזניהם ילפינן אפי' חרש באזנו אחת ואין להקשות דילמא מלמען ישמעו ממעטין חרש מב' אזניו וא"כ צריך באזניהם אכל ישראל דצריך שישמעו

די"ל דהגמר' סבר כיון דממעטין חרש מב' אזנים מלמען ישמעו ה"ה מי שיוכל לשמוע ועומר מרחוק נמי ממועט דמ"ש וא"כ באזניהם ל"ל אלא וודאי אפי' מאוזן אחת ולמען ישמעו לא צריכין כלל לחרש ועיין ידי אלי' דף ע"א מעין גנים דף י"ט:

ממשמע שנאמר והבור ריק. זהב שבא. עין יוסף ס"ו ע"ב:

מעשה בר"י בן ברוקה ור"א חסמא שהלכו להקבל פני ר' יהושע עין יוסף קע"ב:

אם אנשים באים ללמוד כו' תועפת ראם קי"א:

תוס' ד"ה אלא קרי ביה למען ילמדו. רצוף אהבה:

תוס' ד"ה חרש באזנו אחת זהב שבא לשון לימודים דף ח"י בריכות המים דף רנ"ב:

תוס' ד"ה אע"ג דלא שמע כוונת התוס' אפשר לומר שהוכרחו להך כמ"ש בגמרא וכמו שהקשה בטורי אבן ועיין מנחת בכורים בריכות המים רנ"ב לשון לימודים ומה שציינתי לעיל:

תו' ד"ה נשים לשמוע כו' בסוטה כ"א אמר ר"י רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין ופרישות ופירש שם רשי'. דלא תלמוד תורה ולכן אמר רבי יהושע מרגליות טובה היתה לי כי גם ראב"ע בשיטתו דלא כבן זומא ויש לדקדק הא כיון דבאמת לשמוע ממילא לימוד הוא זה ונ"ל דדריש נמי למען ילמדו לאחרי ונשי' ניהו דאיתנינהו בשמיעה מ"מ אין בללמוד לאחרים ולהכי חלקינהו הכתוב וכתב למען ישמעו ולמען ילמדו ולא כתיב למען ישמעו וילמדו דהוי קאי אתרווייהו אנשים ונשים ומדהפסיק בלמען ש"מ דישמעו קאי אנשים ולמדה קאי על האנשים ולזה הוא שהקדים אם אנשי' באו ללמוד ונשים באו לשמוע כלו' אלו לא הפסיק בלמען ה"א דישמעו ולמדו אכולהו קאי על אנשים ונשים וטף. אבל השתא דהפסיק בלמען וא"כ כשם דלמען ילמדו קאי על אנשים דוקא כן למען ישמעו קאי אנשים דוקא מעתה קשה טף למה באו או דבלא"ה ה"א ילמדו הוא פרושו שהם ילמדו וזה קאי על קטנים נמי שהם בני לימוד אבל השתא דפרושו דילמדו הוא ללמוד לאחרים וקטנים לאו בר הכי נינהו ללמוד לאחרים א"כ ליתנינהו גם בלמען ישמעו:

תוס' ד"ה כדי ליתן שכר למביאיהם ועל זה סומכים כוונתם דלא נימא דהקטנים מבלבלים את הגדולים ולא נכון להביאם וכמ"ש הר"ם דלונזאנו בספר דרך חיים כי בזמנו הם באים להביא עונש למביאיהם לזה כתבו דעל זה סמכי להביא וכ"כ במשכנות יעקב דף ג':

דף ג:

ואף הוא פותח ודורש דברי חכמים כדרבונות. אש דת כ"ג ע"ב:
מעשה בר"י בן דורמסקית כו' זהב שבא:
עמון ומואב מעשרן מעשר עני משנה למלך פ"ד מהלכות שמטה הלכה כ"ז עיין זבחים ס' ד"ה הכי קאמר:
הרבה כרכים כבשו עולי מצרים בריכות המים רנ"ב:
כדי שיסמכו עליהם עניים מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דשמיטה הכ"ז:
איזה שוטה עיין בקונטרס אור הישר על עסקי גט אחד שהאריכו הרבנים המשיבים בסוגיא זו עיין עליהם:
רש"י ד"ה מעשרין עכשיו מעשר עני בשביעית שהן היה זורעין והקשה במשנה למלך פ"ב דשמיטה הלכה כ"ז הא תנן בפ"ו דשביעית כל שכבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל נאכל אבל לא נאבד וא"כ כיון שכבשו עולי מצרים איך נאבד ונזרע ועיין שם במהר"י קורקס שלא נדפס עדיין בימי הרב משנה למלך ואפשר לומר לדעת רשי' כי קידוש וכיבוש לאו חדא מילתא היא דכל שכבשום עולי בבל ממילא נתקדש' וכל שלא כבשו' עולי בבל רק היתי' מכבוש ראשון אי קדשוה בקדושת הארץ אע"פ שלא כבשוה נוהג בה שביעית לענין עבודה ולא לאכילה אבל כל שלא כבשוה ולא קדשוה מותר לגמרי נמצא דעמון ומואב לא כבשוה ולא קדשוה ומאי דקאמר והניחום לא שהניחום מלכבוש דאפשר לא הי' יכולי' לכבוש אלא מלבד מה שלא כבשו הניחו מלקדש וכ"כ רשי' להדיא ועשו זה שיסמכו עליהם עניים הא לאו הכי אע"פ שלא כבשוה היה מקדשים אותו כנ"ל ועיין בריכות המים דף רנ"ב:
רש"י והלן בבית הקברות בלילה. מקשים כיון דאמר והלן בבית הקברות פשיטא דבלילה הוא ומאי צריך רשי' לאמרו ועיין בשרשים לרד"ק שורש לין שכתב כי תיבת לנו לא יפול דוקא על לינת לילה אלא על השקידה תמיד ומביא כמה פסוקים לראי' שאין פרושם לינת לילה אלא השקידה והתמידות מעתה הוצרך רשי' לפרש שלא נאמר הלן בבית הקברות היינו אפילו ביום אלא שהוא שוקד ומתמיד להיות בבית הקברות לפיכך כתב רשי' שדוקא בלילה והוא פשוט ועיין במקום שמואל:

דף ד.

זכורך להוציא את הנשים הא למה לי קרא הא כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות והקשה בשער המלך ח"א דף ט' ע"א דהא איצטרך זכורך דהא איכא נמי לאו דלא יראו

פני ריקם ובהא נשים חייבות וה"א כל שישנו בלא יראה פני ריקם ישנו ג"כ בעשה. וכמו דדרשינן גבי זכור ושמור וגבי חמץ ומצה ולהכי איצטרך זכורך למעוטינהו הן אמת דבחנוך כתב דנשים פטורת גם מלאו דלא יראה פני ריקם אלא זו היא דלאחר דאית לן מיעוטא דזכורך אבל אי לא הוה לן מיעוטא דזכורך ה"א דנשים חייבות בלאו וממילא נמי בעשה ולע"ד יש להשיב דבשלמא אלו היה הלאו של לא יראו פני ריקם בכל השנה ה"א וודאי דנשים חייבות ומדחייבו בהא מחייבה נמי בעשה מכח הסמיכות אבל השתא דלא יראה פני ריקם דוקא ארגל קאמר ולאחר שקיים העשה של שלש פעמים בשנה יראה ואם לא יקיים העשה אינו עובר בלאו והנהי נשי הואיל וליתנינהו במצוה של שלש פעמים יראה מכח מ"ע שהזמן גרמא הוא ממילא לא חל עלייהו החוב דלא יראה פני ריקם איברא דלכאורה יש להשיב דהא יראה על ראיית קרבן קאי דביום הראשון כ"ע מודו וכן כתב הרמב"ם דמי שבא לעזרה בלא קרבן בטל עשה ולא תעשה מ"מ לשיטת תלמודא דידן ואפשר לפי שיטת הירושלמי ג"כ מצות יראה הוא על ראיית פנים בעזרה ממש מלבד הקרבן וא"כ כל שלא קיים העשה דביאה אי אפשר לעבור על הלאו משא"כ זכור ושמור חמץ ומצה יש לעבור על הלאו בלי קיום וביטל העשה ואפש' להלום תי' זה בדברי מהרי"ט שהביא שם הרב שער המלך ע"ש ועל דברי מהרי"ט גופי' עיין בדברי אמת בקונטרסים דף נ"ח ע"ג ע"ד ועוד יש לתרץ דקושיו' הגמרא כך היא למה אסמכינהו ומהשתא יש מקום לטעות לחייב הנשים מכח הסמיכות ואיצטרך זכורך לא לסמכינהו ולא איצטרך זכורך. עוד הקשה הרב שער המלך לדעת הר"י איש ירושלים שהביא התוס' בקדושין דף ל"ו דעשה ול"ת תרי מילי נינהו א"כ נשים נחייביה בל"ת דלא יראה פני ריקם וכ"ת דהכי נמי הא לא אישתמט בשום מקום דנשים חייבות בלאו לא יראה ותירץ דזכורך אלאחריו נמי קאי אלאו דלא יראה אלא דא"כ מאי מקשה הגמרא זכורך למה לי הא איצטרך לפטור מן הלאו והניח בצ"ע והנה לקושיא אחרונה י"ל דהכי קמקשי כיון דעיקר לימודא דזכורך לפטור מן הלאו אבל לעשה לא איצטרך א"כ ליכתב רחמנא גבי לאו ולכתוב ולא יראה זכורך פני ריקם אבל השתא דכתיב גבי עשה משמע דלעשה איצטרך אמנם בעיקר קושייתו נלע"ד הקלושה דיש לתרץ בפשיטות כמו שהבאתי לעיל דאיך אפשר לחייבם בלאו כיון דפטורים מן העשה ואין הלאו רק במי שמחויב בדבר לבא אבל נשים כשבאים ברגל לא עדיפא משאר כל אדם בכל ימות השנה דבכל ימות השנה אין חיוב וכשם דבכל ימות השנה ליכא לאו אביאה רקנית ה"ה מי שנכנס ברגל ואינו מחויב בדבר ומ"ש הרב ק"ו משביתה ברגל אין זו ק"ו וכמ"ש דכאן נמי תליא הלאו דוקא בעשה ובע"כ צ"ל כן אף לדעת החנוך והרמב"ם דס"ל דכל דאיכא לאו ועשה כולהי

מילתא חדא היא וכל היכא דחייבן בלאו חייבן בעשה וכל היכא דפטורת מן העשה פטורת מן הלאו וכתב הרב שער המלך דלדידיה לא קשיא מה שהקשה על ר' יוסף איש ירושלים ע"ש ובאמת זו ניחא לפי המסקנא דיש לן מיעוט דזכורך למעט מהעשה ממילא פטורים נמי מן הלאו אבל עכ"פ קשה על המקשה מאי מקשה למאי איצטרך זכורך הא איצטרך דלא נימא איפכא הואיל וחייבת בלאו חייבת נמי על עשה וכמו שהקשה הוא בתחילה אלא וודאי צ"ל כאשר כתבתי ושוב נדפס לימודי ה' וכיוונתי במקצת לדבריו ועיין שם דף ס"ד ס"ה ועוד האריך וכאן אין מקומו:

זכורך להוציי' טומטם עיין שבת קל"ו ד"ה הזכר זהב שבא:

אמר אביי כשביציו מבחוץ הכי תירץ נמי אביי ביבמות דף ע"ב לענין תרומה ורבא מוקי לה התם בתרוצא אחרינא וכ' הכ"מ פ"ז דתרומת הי"ד דהרמב"ם פסק כרבא ולא כאביי ולכאורא משמע דס"ל להרמב"ם דאף כשביציו בחוץ לא מהני ואפ"ה ספיקא הוה וא"כ קשיא לרבא קושיא דהכא מאי איצטרך מיעוטא וצ"ל דרבא לא חש לקושי' זו ולפיכך הרמב"ם לשיטתו דפסק שם כרבא כתב נמי כאן בהלכות חגיגה דטומטום פטור מטעם דספיקא הוא והמפרשי' האריכו בו ועיין פר"ח בנימוקיו להרמב"ם אמנם המשנה למלך שם בפ"ז דתרומו' כ' דוודאי אין סברי' לומ' דכשביציי' בחוץ לאו זכר גמור אלא דוק' התם גבי תרומ' לא מהני ביציו בחוץ. ומקושי' התו' דהתם כיון שאינו ראוי' לביאה ע"ש א"כ כאן בראיה גם רבא מודה ולפ"ז הקושי' במקומ' עומד' לרמב"ם ושוב נדפס חזון עובדי' וראיתי שם בדף קס"ח ע"ד שהאריך בזה ע"ש:

כאן בקטן שהגיע לחינוך. עיין יומא כ"ח ד"ה כאן:

בשלמא נשים כדאמרן אלא עבדים כו' גופי הלכות כ"א ע"ב זהב שבא תולדת יצחק:

מכדי כל מצות שאשה חייבת בה עבד חייב בה שמחת י"ט קל"ה ע"ב:

דגמר לה לה מאשה מכאן מקשין למ"ש התו' ב"ק דף פ"ח דג"ש דלה לה מאשה היינו דוק' לחומר' לחייב לעבד אבל להקל לא הא מהכא מוכח דאף להקל ילפי' ועמ"ש שם בתו' וכעת אבא בקצרה דלע"ד הקלושה המובחר כמו שנראה מדברי הרשב"ץ בח"ר סי' קס"ט דדוקא לענין מ"ע שהזג הוא דילפינן עבד מאשה בין לקול' בין לחומר' (וסברי הוא כיון דפטרה התורה הנשים מפני שאינן ברשות עצמן אלא ברשות בעליהן ואין להם הזמן לקיים כל המצות ה"ה בעבדים) אבל לענין שאר כל המצות בוודאי לא ילפינן מהדדי רק לחומר' לא לקול' ומה"ט בעי הגמ' בפ' מי שמתו אי נשים בבהמ"ז דאוריית' אבל עבדי' פשיט' לי' דחייבי' מן התור' אף אי נשים פטורת כמ"ש הרשב"ץ בשם י"מ שם (אע"ג דאין דעת עצמו כן לפי שאפש' שהוא אינו סבר כסברי' התו' בהחובל) ומה"ט פסק

הרמב"ם דעבד חייב בהקפ' הראש כיון דאשה פטורה דלא שייכא וה"ט דכיון דמצות ל"ת הוא והא דממעטין הכא אשה מזכורך ואפ"ה ילפינן עבד לה לה מאשה משום דהכא מ"ע שהזז"ג הוא וע' שער המלך ח"א ט"ו בתי כהונה בית אבות מקום שמואל לימודי ה' לימוד ע"ד רוח אליה בשיטתו לקידושין י"ב ע"ב קדושין ל"ה ד"ה איש מטה אפרי' צ"ד ע"ד:

רגלים פרט לבעלי קבין. ע' ר"ה ה' ד"ה שלמי פסח בכורות ויו ד"ה רוטב:

תוס' ד"ה אלא טומטום. שער המלך ח"ג ס"ג ע"ג. צרור החיים קי"ב השני פסחים ס"ב ד"ה ערל בכורת מ"א בריכות המים רנ"ב מרכבת המשנ' ח"ג פ"ט דטומאת מת הי"ב:

תוס' ד"ה לא נצרכה. פרי אדמה דף ע"ב שער המלך ח"ג ס"ד ע"ג בתי כהונה בית אבות כ"ז מטה אשר פ"ו אדמת קודש ח"ב י"ד ע"ב ולהלן מלך שלם ח"ב י"ז ע"ב זהב שבא מרכבת המשנה ח"א פ"ב דק"פ הי"ג לימודי ה' לימוד ס"ז גט מקושר קס"ו ע"ב שמחת י"ט ק"מ ע"א בריכות המים רנ"ב ועמ"ש בגיטין:

דף ד:

עיין על כל העמוד מהררי נמרים דף י"ז:

טמא וערל. עיין פסחים ס"ב זבחים ט"ו ד"ה טבול יום:

דכתיב ובאתם שמה והבאתם שמה. עיין זבחים ע"ז ד"ה והא קבעי סמיכה פסחים ס"ב ד"ה ערל מנחות ס"ב ד"ה וכן יבמות ק"ד ד"ה אמר ר' זירא:

רב הונא כי מטי להאי קרא בכי זהב שבא:

ר"א כי מטי להאי קרא בכי זהב שבא. עין יוסף נ"א ע"א:

רש"י לאתוי' מפנקי'. עיין מ"ש לעיל דף ב' בתוספו' ד"ה ומי שאינו יוכל. ועיין תולדת יצחק:

תוס' ד"ה כי תבואו כו' ותימא הוא ברצוף אהבה הקשה דבלאו פירש רש"י קשה סוגיא דגמ' אהדדי ובאמת הרמב"ם לא פירש כפרשי' והמשנה למלך הקשה עליו מסוגיא זו וכתב דיש לתרץ בדוחק וכוונתו דאפשר לומר דאין כוונת הגמרא מכח המנעל אלא מכח תפנוגים אבל לרש"י קשה ועוד אפשר לומר דבלא פירוש רש"י אפשר לומר דוודאי מקרא דשל נעליך ילפינן לאסור ליכנס להר הבית במנעל אלא דקשה מנלן דפטור מן הראיה דילמא ידחק עצמו ויכנס בלא מנעל וזה למדו מוכי תבואו דפטור מן הראי' אבל לרש"י שכתב דאין אדם נכנס להר הבית במנעלו דכתיב מי ביקש אלמא דר"ש סבר דאיסורא דמנעל מהאי קרא נפקא ולא פטור דראי' והא וודאי קשה ובתולדת יצחק כתב

קרוב למה שכתבתי לתרץ דברי רש"י אמנם כאשר כתבתי מבואר מדברי רש"י דקרא אתא לאסור מנעול. ועיין בריכות המים רנ"ב:
תוס' ד"ה דמרבי ערל זרע יצחק:

דף ה.

עיין מהררי נמרים דף י"ו על כל הדף ובדף י"ח שם:
אי איכא צורבא מרבנן אמרי שפר למהראנ"ח:
רבי יוחנן כי מטי להאי קרא בכי ותסיתני כו' עין יוסף ל"א ע"ד:
כי מטי להאי קרא בכי הן בקדושיו לא יאמין בני חי קפ"ג ע"ב זהב שבא:
כי מטי להאי קרא בכי וקרבתי אש דת ע"ט ע"ב:
מאי אם טוב זה הנותן צדקה משכנות יעקב מ"ו ע"ב:
מאי רעות וצרות כו' רש"י פירוש צרות סמוכות זו לזו כמו וכעסתה צרתה ונראה לכאורא דרש"י פי' כן אליבא דר"י דקאמר סתם עבד שרבו ממציא לו צרות ורעות לאפוקי רב ושמואל דמפרשי מאי רעות וצרות א"כ לא ס"ל הכי אמנם אפשר לומר בוודאי בבוא צרות רבות עדיף כי יבואו תכופות וסמוכות זו לזו כי ע"י צרות האחרונות נשכחו הראשונות או ע"י כי תשש כחו לסבול אינו מרגיש הצרות השניות אמנם זה דוקא אם הצרות הם ממין אחד אמנם אם הם מינים ממינים שונים אף כי יבואו סמוכים ותכופים נרגשים הם הן הצרות הראשונת והן הצרות האחרונת ולכן מפרש רב רעות שנעשה צרות כגון זיבורא ועקרבא דהם מהפך להפך ועי"כ שניהם נרגשים אף שבאו תכופים הא לאו הכי אדרבה טובה היא בבוא הצרות תכופות ובדרוש' שדרשתי בתחלת חדש מרחשון שנת תקנ"ד קודם הגזירות שפתח את אוצרו והוציא כליו זעמו לא תקום פעמים צרה הארכתי בזה בקהל עם:
רש"י כי את כל המעשה אמרי שפר למהראנ"ח:
תוס' ד"ה מוסיפנא ליה זהב שבא שנות חיים קצ"ג ע"א:
תוס' ד"ה מבעט ברבותיו הוה בני חיי קפ"ג ע"ד שו"ת מהרח"ש ח"ג סימן ט' שנות חיים קפ"ד ע"א רצוף אהבה:
תוס' ד"ה הא יראוני הפר"ח בספר מים חיים ומהרי"ך שמה נתקשו בדברי התוספות דמאי קשיא להו מסוגיא דיומא הא מבואר שם דתשובה מכפרת על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה וא"כ כיון דמוקמינן לכובש שכר שכיר הרי גם הוא הניתק לעשה ואין לוקין עליו כמ"ש הרמב"ם וא"כ שפיר תשובה מכפרת וכבר קדמם בספר עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק א' פי"ז ע"ש וכתב מהכרח זה דבאמת תשובה מכפרת וחולק על

התוספות. ועיין ב"מ ס"א ד"ה לעבור בשני לאוין מבואר מדבריהם דס"ל דלוקין על כובש שכר שכיר וכן הבינו מדבריהם מר"ן מהריק"א בכלליו דף פ"ג והרדב"ז בדפוס וינציא סימן תשצ"א. ועיין ביד מלאכי כלל שמ"ז שהאריך בזה אמנם באמת דבריהם צריכין ביאור דאיך ילקה הא הוי לאו שניתן לתשלומין וגם לאו הניתק לעשה וכבר נתקשו המפרשים בזה כמ"ש שם וראיתי בהלכה למשה בתחלת הלכות גזילה שכתב התוס' חולקים על הרמב"ם וסוברים דלאו הניתן לתשלומין לוקין עליו ובגזילה אין לוקין משום דהוה לאו הניתק לעשה ולכן כתבו התוספות לוקין על הכובש שכר שכיר ותמהתי איך הונח לו בזה הא כובש שכר שכיר הוה נמי לאו הניתק לעשה כמ"ש המהרש"א שם. ועיין בתוספות ספ"ק דשבועות גבי לא זז משם עד שמוחלין לו שנראה לכאורא דבריהם סותרים למ"ש כאן ועוד נדבר בזה שם אי"ה ובספר רצוף אהבה פשיטא ליה שם דלוקין על כובש שכר שכיר ובספר תוספות יום הכפורים שם ביומא השיג עליו דאיך אפשר שילקה הא הוי לאו הניתק לעשה ואדמתמה על דברי מהר"ש אלגאזי למה לא תמה על דברי התוספות בב"מ דכתב דלוקין וכנראה דלא זכר באותו פעם מדבריהם שם וכמו שהקשה מהרש"א ולכאורא היה עולה על דעתי לומר דבב"מ דף מ"ח מוקי רב חסדא קרא דוהשיב את העושק ביחד לו כלי לעושקו ונתנו לו וחזר והפקידו אצלו דלא מחוסרא משיכה דבלא"ה לא מחייב קרבן שבועה דקרא בקרבן שבועה מיירי וא"כ לפ"ז דוקא בכה"ג הוה ניתק והשיב את הגזילה או את העושק אשר עשק אבל בכובש שכר שכיר סתמא לא הוה ניתק כלל וא"כ צדקו דברי ותוספות אם נאמר כמ"ש הרב הלכה למשה דס"ל דבניתן לתשלומין לוקין וניתק לעשה ליכא כאן בכה"ג אמנם הא ליתא דנראה דדוקא לר"ל הא דאמר כן דס"ל דמשיכה קונה אבל לר' יוחנן לא צריכין לאוקמיה בהכי והרי התוספות פוסקי' כר' יוחנן כמו שהאריכו שם ולפמ"ש לתרץ דבריהם צריכין לומר דסוגיא דאיזה נשך אזלא אליבא דר"ש והא וודאי דוחק גדול לומר דסתמא דתלמודא אזלא אליבא דר"ל דלית הילכתא כוותיה לפי דברי התוספות. ועיין שם בב"מ דף קי"א דאמר רבא זה עושק זה גזל ולמה חלקן הכתוב לעבור בב' לאוין ואפשר אליבא דרבא כיון דעושק וגזל חד הוא ולא מוקי עושק לכובש שכר שכיר א"כ הך והשיב את העושק נמי בגזל מיירי ואגב דחלקן בלאוין חלקן נמי לעניין השבה וכן תפסו התו' דברי רבא לעיקר בחולין פ"ח שכתבו דבגזל איכא תרי לאוין אמנם בכל זאת לא הניח לנו בדברי התו' דאיזה נשך דאיך אפשר ללקות בכובש שכר שכיר הא הוה לאו שאין בו מעשה אפי' ביחוד כלי נמי לאו שאין בו מעשה הוא דהעיכוב של החזרה אין בו מעשה ובתחלה בהיתר אתא לידו וראיתי בחוות יאיר להשמטו' של דף קפ"ז לסי' קצ"ג השיג ישיג על

בעל עשרה מאמרות שכתב דכובש שכר שכיר משלם ואינו לוקה דתיפוק ליה דבלא"ה אינו לוקה דהוה לאו שאין בו מעשה והנה קושיא זו על הרמ"ע אינו קושיא כל כך כי י"ל לדוגמ' בעלמ' נקיט כובש שכר שפיר אבל על התו' הוה וודאי קושיא עצומה. ושוב ראיתי למהרצב"י סי' כ"ו שהניח בצ"ע ולכל הדברות דברי התוס' דכאן יש ליישב באחד משני אופנים שכתבתי או שכתבו אליבא דרבא דס"ל דעושק היינו גזל וא"כ לא הוי לאו הניתק לעשה כי והשיב את העושק על גזל קאי או שרצו לבאר אפי' אי ר"ח בר פפא ס"ל כר"ל בב"מ ודוקא יחוד כלי וחזר והפקידו אצלו הוי ניתק לעשה אבל כובש שכר שכיר לא הוה ניתק לעשה וא"כ אין תשובה לחוד מכפר את זה כתבתי זה רבות בשנים ואח"כ שבאו לידי ספרים רבים ראיתי רוב מה שכתבתי כתוב בדבריהם ומשנה לא זזה ממקומה וע' בני יהודה דף מ"ז עבודות ישראל קצ"א ע"א מנחת בכורי' רצוף אהב' שופר' דיעקב בית ישחק ה' ע"א ומ"ש בב"מ ס"א:

תוס' ד"ה הממציא מעות שנות חיים קצ"ד ע"ב אהבת עולם:

דף ה:

אחוו ליה ההיא מינא. תבואת שור קי"ז:

מקום יש להקב"ה. מעיין גנים קל"ז ע"א:

שלשה דמעות הללו. פרשת דרכים:

רבי ור"ח הוה שקלי כו' זכרון יוסף י"ד ע"ב:

אתם הקבלתם פנים הנראים. דת ודין דף ע"ז ע"ב:

וכן במידת פרעונת מקום שמואל:

תוס' ד"ה הן אראלים. רצוף אהבה:

תוס' ד"ה ויחי עוד לנצח שנות חיים קנ"ו. מנחת בכורים:

דף ו.

עיין מהררי נמרים דף י"ח:

עד הכא מאן אתיא עמ"ש לעיל במשנה ברש"י ד"ה איזה קטן:

דמחייביה אמו בשמחה. עיין בבעל המאור פ"ק דר"ה:

א"ל אביי ולטעמיך תקשיי לי' חנה גופי' כן הוא הנוסחא בכל הגמרות ישנות אביי אבל בש"ס דפוס פ"פ הדפיסו אמר לי' אבוה והוא ע"פ בעל המאור פ"ק דר"ה שכתב שמצא נוסח' שגורס כן דאביי איך אפשר שישיב לרבי שהיה כמה דורות אחריו אבל אבוה היינו אבוה דרבי והוא רשב"ג וראיתי בשם הגדולים ח"ב דף ח"י ע"ב שמצא בש"ס כ"י

הנוסחא השיב רבי זירא וא"כ שפיר הנוסח' א"ל אביי שהיה בזמנו ע"ש ונר' שכן היה נוסח רש"י ומעתה לא קשה מה שהקשה תוס' בר"ה דף ויו למה שפי' רשי' לאביי שם דבעלה משמחה בבגדי צבעונין דהא מוכח דלענין עלי' מיירי כדקאמר דמחייביה אמו בשמחה ומשמע חיוב גמור כמו שפי' רשי' ובפרט לשיטתו דאפי' החנוך מוטל עליה כמ"ש לעיל די"ל דאביי השיב כן לר' זירא שהקשה כן ולשיטתו השיבו דס"ל דאשה חייב בשמחה ובזה אתיא נמי שפיר דקאמר ולטעמך חנה גופה דלכאורה קשה לשיטת אביי מה קשה כיון דאין החיוב על האשה רק על בעלה ואלקנה הביא עמו את פנינה כדכתיב את כל ביתו וא"כ יצא מידי שמחה וכן הקשה בבריכות המים דף רנ"ג ע"ש (כי אין הכרח לזה די"ל אם יש לו כמה נשים חייב הבעל להעלות כלום ולשדלם לזה שהרי בפסוק ויזבח אלקנה מוכח דהביא עמו שתי נשיו) אמנם לפי הגירסא השיב ר' זירא הדבר פשוט דלשיטתו השיבו כי סבר ר' זירא דאשה חייב בשמחה ומדוקדק מה שאמר ולטעמך כלומר דלדידי דס"ל אשה בעלה משמחה לא קשה מידי לדידך דהחיוב הוא על האשה קשה מחנה ואביי גופא דס"ל אשה בעלה משמחה אפשר דס"ל דקטן באמת אינו חייב רק אם אירע שעולה מעצמה אבל אין חיוב לעלות והשתא אתא נמי שפיר לדעת הסוברים דהאם אינה מצוה לחנך וקשה לכאורה מסוגיא זו מ"ש לעיל אמנם י"ל דהם סוברים כפי' התוס' ובעל המאור דאביי לא לשיטת ר"ז השיב רק לשיטתו ומעתה בע"כ צ"ל דלאו מחיוב עצמה היא עולה רק מחיוב בעלה וא"כ בלא"ה אין שייך חינוך ועיין פ"ח במים חיים ופרי האדמה ח"א דף קל"ה ושוב נדפס שיח יצחק וראיתי כי במקצת דברים כיוונתי לדעתו:

כל היכא דגדול מחייב מדאורייתא כו' משמע הא אינו חייב מדאורייתא רק מדרבנן קטן פטור ומשמע מזה כיון דעיקר החינוך מדרבנן לא חייבוהו אלא במקצת שהן מדאורייתא אבל לא במה שהוא מדרבנן דהוי תרי מדרבנן וכן הבין הרב בתי כהונה בכ"י הביאו הרב ברכי יוסף א"ח בסימן תרנ"ז ואע"ג דבברכת המזון וחנוכה ופורים מפני שהן היה באותו הנס וברכת המזון מפני שהוא שבח להקב"ה ועוד מי מפיס אם אוכל כזית או לא ואם לא יברך על כזית גם על פחות מכזית לא יברך ותפלה נמי דרחמי נינהו וכן דעת הרמ"ז בסימן קי"א דחינוך ליכא בדרבנן והביא ראי' מהא דקי"ל גבי מגילה דלא כר' יהוד' דקטן מוציא ע"ש ביום תרועה דף פ"ב אף הראי' שהביא הרמ"ע לפי התו' לא מוכח מידי ואין כאן מקום להאריך מזה אך הא קשה למאי צ"ל כאן מדאורייתא דבאמת הוא פטור לגמרי ודוחק לומר דלאשמעינן הך דינא אתא דאין חינוך בדרבנן דבוודאי אין כאן מקומו ואפש' לומ' דוודאי במצו' שעיקרה מדרבנן יש כאן חינוך אבל בחיגר או סומא

דעיקר מדאורייתא רק מצד המום שבא לו הוא מדרבנן (אם נאמר כן שהוא מדרבנן) כל כה"ג לא תיקנו חנוך ושוב נדפס חקרי לב וראיתי לו בדף ח"י שהאריך בזה ע"ש:
הראיה שתי כסף. עיין ב"ב קמ"ו ד"ה רבעתיים:
קרבן יחיד מקרבן יחיד עיין פסחים ע' ד"ה הא וודאי:
אמר אבייי ג"ש כו' ור"א באר יעקב קט"ז ע"ג קי"ז ע"ד:
רש"י שיכול להתפתח קודם שיגדיל. תולדת יצחק:
רש"י עולת תמיד הוה. מלך שלם ח"ב י"ז ע"ג:
תוס' ד"ה בחיגור שיכול להתפשט כו' כוונתם לתת טעם דמאי איבעי ליה פשיטא כיון דגדול כה"ג פטור קטן נמי פטור מה"ת יהי' חינוך דקטן עדיף מחיובא דגדול ולזה כתבו דעיקר איבעי' אי בתר זמן הגדלות אזלינן כיון דעיקר החנוך הוא כדי שיהי' יודע בגדלות וא"כ זה הטעם שייך נמי בקטן חגר כדי שיהי' יודע כשהוא גדול או דילמא בתר ההיא שעתא אזלי' ובההיא שעתא גדול פטור ועיין תולדות יצחק:
תוס' ד"ה הראי' דברי התו' כולם מוטעי' ע"י טעו' הדפוס וכך צ"ל ומדרבנן וכו' רק לאשם מעילו' דכתי' בי' וכו' ותנן בכריתות וכו' לאשם והא דאמרינן בזבחים ובפ' שבועות הפקדון לא יהי' ספקו חמור מוודאי וכו' אשם בת דנקא ובמנחות כבש יביא הוא ונסכי' בסלע לאו דוקא כו' דאמרינן בכריתות יביא כבש בסלע וכוונתם כמ"ש בזבחים ומנחות וכריתות דבמנחות משמע עם הנסכים. ובכריתות מיירי בלא נסכים וע' במרכב' המשנ' ח"ג פ"א דחגיגה ה"א שכתב כי איך אפשר לקנות במעה כסף בהמה כי הפחות שבבהמה הוא בסלע ומכאן ראי' לרמב"ם דמביא עופת ולפי התוס' אין כאן ראי' ובוודאי אנו מוכרחים לומר כתירץ התוס' מכח ההיא דשבועות דאיכא קרבן בת דנקא וההיא ע"כ קרבן בהמה הוא ולא עוף כמבואר:
תוס' ד"ה ישנה לפני הדיבור זה הדיבור שייך בדברי ב"ש על מה שאמרו ב"ש ראי' ישנו נמי לפני הדיבור ועם זה עלו דבריהם כהוגן שמפרשים כיצד הי' לפני הדבור וזה ג"כ הכרח הגמרא דלקמן דב"ש סברי דעולת ראיי' הוה וא"כ צ"ל זה הדבור אחר הדיבור קרבן יחיד אלא שהמדפיס סברי דאדברי ב"ה קאי ולכן הדפיסו אחר דבור קרבן ובאמת בדברי ב"ה אין לו שחר דאדרבה ב"ה בע"כ סברי דעולת התמיד הוה:
תוס' ד"ה דנין פרי חדש במים חיים ב' ע"ד לימודי ה' כ"ז ע"ג בריכות המים רנ"ב:
תוס' ד"ה ור' ישמעאל בריכות המים רנ"ב:
תוס' ד"ה בית שמאי כו' דברי התוספות ווודאי תמוהין ודברי מהרש"א אין מספיקין ומלבד זה לא אוכל להבין מה שכתבו דהכי משמע מדבעי' מ"ט לא אמר ב"ה כוותייהו

והוצרכו לדחוק הרי הגמרא ג"כ אמר וב"ש מ"ט לא אמרי כב"ה וכן הוא דרך התלמוד בכל מקום לתת טעם לדברי שני החולקים ומפני זה אין ראי' שיש לאחד עדיפות על חברו בסברא ואין לומר דלאחר שאמר הגמ' וב"ה מ"ט לא אמר כב"ש ותירצו עכשיו הוא מקשה מ"ט ב"ש לא אמר כב"ה הוא וודאי אין ראי' לדברי ב"ש נשנו תחלה כמו שבכל מקום ב"ה שונים דברי ב"ש בתחלה ולפיכך אמר ב"ה מ"ט לא אמר כב"ש ואלו הי' דברי ב"ה בתחלה הי' מקשה להיפך ודברי התוס' צ"ל עיון. ועיין בריכות המים דף רנ"ב:

דף ו:

ומה אני מקיים הזבחים ועולת כו' שבטו של לוי עיין במשנה למלך פ"א דתמידין הלכה א' שהקשה מהא דמ"ק ט"ו דאמרו שם דכל מ' שנים דהיו ישראל מנודין ושלחו קרבנותיהן וכאן פרשי' דלא הקריבו משום דנזופים הי' ובבריכות המים הקשה דלמה הקשה הקושיא זו על רש"י והלא על הגמרא קשה דשם מוכח דהקריבו ישראל וכאן אמר ר"ע דלא הקרבו ונ"ל משום דלולא פירש רש"י הי' מקום לומר לא דאין רשאין להקריב אלא שלא נצטווה רק שבט לוי הקריבו מעצמן וא"כ אין קושיא כי דוקא עולת לא פסקו שהקריבו שבט לוי בכל יום אבל שאר ישראל לפעמים היה משלחין קרבנותיהן אבל רש"י שפירש דמה"ט לא הקריבו דנזופין הי' שפיר קשה דהא מטעם נזופין מותרין היה כדאיתא במ"ק ולכאורא י"ל דזה תליא בפלוגתא דר"י ור"ע בחולין אי הותר בשר תאוה במדבר או לא דלר"י דנאסר בשר תאוה הרי בע"כ הקריבו קרבנות כמ"ש רש"י בחולין שהיה זורקין הדם ומקטירין החלב אבל לר"ע דאמר בשר תאוה לא נאסר א"כ לא הקריבו כלל אמנם לפ"ז קשה דעכ"פ מה פשט הגמרא שם במ"ק כיון דפלוגתא דתנאי היא ולר"ע אסור ובע"כ צ"ל כמ"ש במ"ק דדוקא עולת תמיד לא הקריבו מטעם דנזופין היו אבל שאר קרבנות הקריבו דהא בחולין לא למד ר"ע מהך קרא דזבחים ומנחה דלא הותר בשר תאוה והרי לפי פשוטו מהך קרא מוכח דלא הקריבו אלא וודאי צ"ל דהכא קאמר הכתוב הזבחים ומנחה הגשתם לי מה שהוא כולה לי היינו כליל להקב"ה שהוא עולה אבל משאר זבחים לא מיירי וא"כ אדרבה גם ר"ע מודה שהי' שולחים שאר קרבנות כשהי' רוצים ועוד אכתוב מזה בחולין אי"ה. ועיין קהלת יעקב י"ד ע"ב מחזיק ברכה קכ"ח מקום שמואל ביבמות דף ע"ב מטה יהודה לא"ח סימן תרצ"ד בריכות המים רנ"ג ע"ב:

הפשט ונתוח כו'. עיין זבחים קט"ו ד"ה עולת.

יש בשמחה שאין בשתיהן ע"ל ב' ד"ה שומע:

נ"מ לאומר הרי עולה בריכות המים רנ"ג ע"ב:

תוס' ד"ה מי איכא מידי. עיין מהרש"א ובחנם השיג עליו בבריכות המים דכוונת מהרש"א כן הוא כמ"ש הוא דתמיד נקרא עולה בכתוב אבל עולת ראיה לא נקרא עולה בכתוב:

תוס' ד"ה ר"ע כו' דבריהם מגומגמים אבל הנראה בכוונת דבריהם דקשה להו דמשמע דר"ע אמר קרבה בחמשי ושוב לא פסקה וזה אי אפשר לומר דהא בחמשי בנו מזבח והקריבו ובשישי לא הקריבו שעדיין לא נצטווה עד אחר הצווי ומשמע להו דר"ע דרש העשויה היינו עשויה ממש שזה הי' בחמשי ולא דרש העשוי' נאמרה וא"כ איך יצדק שוב לא פסקה מבחמשי ולזו תירצו דניהי דר"ע דרש העשוי' ממש אבל דרש נמי העשויה נאמרה לענין זה שמשנאמרה לא פסקה אבל לא שלא פסקה משעה שעשוי' ואין להקשות דמנלן לפ"ז דבחמשי הקריבו עולת תמיד דלמא עולת ראי' ודוקא משעה שנצטוה הקריבו ושוב לא פסקה די"ל דס"ל דוודאי הסברא יותר נותנת שהקריבו עולת והנך מ"ד דס"ל עולת ראי' הוה הוכרחו לזה משום דס"ל דלא קרבו עולת תמיד במדבר אבל למ"ד דהקריבו פשיטא דעולת תמיד הוה ולא עולת ראי' וכתבו עוד אבל בספרי דרש העשויה בהר סיני קודם למתן תורה דהיינו בחמשי ונראה דספרי לא דרש נאמרה כלל וא"כ לא סבר ג"כ ששוב לא פסקה ובאמת בספרי שלנו לא מצאתי. ועיין בריכות המים רנ"ג ע"ב:

תוס' ד"ה יש יצחק ירנן קכ"ו:

תוס' ד"ה מאי נ"מ כו' ובפסחים גבי אמורי פסחים הוא בפסחים דף צ"ו. ועיין בית ישחק ס"א ע"ד. ועיין מהרש"א שתמה דהא לא היה עדיין פרה ויש לתמוה עליו דהא ביומא ד' אמרינן נכנסו מים תחת דם. ועיין שם. ועיין בבריכות המים מה שהקשה מן הפסוק דזה וודאי ל"ק דקושיות מהרש"א היא מן הזאת אפר פרה:

תוס' ד"ה לפסוקי טעמא רצוף אהבה בריכות המים רנ"ג ע"ב:

תוס' ד"ה שאין להם שיעור כו' ובעי מ"ב כלומר וודאי לכ"ע איכא חיסר לשון יש כאן וכוונתם כיון דלכ"ע מדרבנן אין פחות מס' וא"כ מאי נ"מ אם הוא מדרבנן או מן התורה ועיין בירושלמי דמסכתן ובמסכת פיאה ובמשנה למלך פ"א מהלכות מתנות עניים הלכה ט"ו ובסוף ספר חק נתן דף רצ"ב רצ"ג וכהיום הזה בא לידי ספר הנחמד להלכות י"ט להרב המובהק מהרי"ט נר"ו וראיתי לו בדף קצ"ט ע"ד שהקשה כיון דלא יצא ידי פיאה עד שיחזר ויתן פיאה משלם א"כ אמאי זכה העני במה שנתן הא איהו לא נתן אלא לצאת ידי פיאה אבל אדעתא דהכי לא נתן ואע"ג דמן התורה פיאה הוא וזכה העני אמאי לא הפקיעו רבנן זכות העני דקיי"ל הפקר ב"ד הפקר ע"ש ולע"ד הקלושה לא ידעתי למה

יפקיעו רבנן זכות העני במה שזכה אדרבה לבעה"ב ראויה למקנסיה בשביל שנתן פחות מכשיעור וזה העני מה חטא דלפקעו זכותו ועמל בו ואם נפקע זכותו אולי אחר שלא עמל בו אח"כ יקחנו כל הפיאה משלם והוא בעה"ב הא דעוות ואפ"ה ראוי' לקנסו מכ"ש כאן דאין כאן קנס כלל ומה שהביא הרב ראי' מכסף מכפר מחצה בלא"ה יש להשיב דהתם אם אינו מכפר לאו מידי עביר והוה כאילו הוא עדיין ברשותו משא"כ הכא ואין מקום להאריך יותר מזה:

דף ז.

עיין מהררי נמרים דף י"ח ראשון ושני:

מאי הראיון רבי יוחנן אמר עיין ב"ב קנ"ד ד"ה קיים:

או אינו אלא בעופות עיין מרכבת המשנה ח"ג פ"א דחגיגה ה"א ומ"ש בדף הקודם בתו' הראי' שתי כסף:

רש"י ובעיקר רגל בי"ט ראשון בבריכות המים נסתפק אי כל פעם שנכנס ביום ראשון חייב בקרבן או דוקא בפעם ראשון ושוב פשיטא לי' מדלא קאמר בביא' ראשונ' כ"ע ל"פ משמע דביום ראשון אכל ביאה חייב וזו אין מכרעת לדעתי הקלושה די"ל דה"א דדוקא כיון שכבר הביא באותו יום הוא דפליגי אבל ליומא אחרינא לכ"ע חייב:

תוס' ד"ה ג"ח אמרי שפר למהראנ"ח:

תוס' ד"ה רבי יוחנן כו'. שיעור דבריהם כך הוא. דפלוגתא דר"י ור"ל הכי איתמר ר"י אומר ראיית פנים בעזרה ורשב"ל אמר ראיית פנים בקרבן. ומפרש בירושלמי דבהכי פליגי דר"י אמר ראיית פנים משום דסבר דלקרבן יש שיעור ורשב"ל סבר ראיית פנים בקרבן משום דסבר דגם בקרבן אין שיעור אמנם תלמודא דידן לא נחית לפרש פלוגתייהו בהכי אלא ללישנא קמא ר"י סבר אף בשאר יומי אי מייתי מקבלין רק דאינו מחויב כלל שהביא קרבן ור"ל סבר דראיית פנים בקרבן דאף מחויב להביא קרבן בכל פעם שיבא ומ"ש ומ"מ צ"ל דסבירא ליה כר' יהושע היינו משום דרשב"ל מפרש הראיון דמשנה על הקרבן וא"כ בע"כ צ"ל דאין שיעור כלל לא להבאתו ולא לדמיו דאלו היה שיעור לדמיו לא יצדק לשון אין לו שיעור כיון דקאי אקרבן אבל לקמן כתבו לר' יוחנן ודייקו דמה שאמר ללישנא בתרא בדברי ר' יוחנן הא לקרבן יש שיעור לא דמי הך יש לו שיעור דקאי על הבאתו למה שנזכר בירושלמי בדברי ר' יוחנן לקרבן יש שיעור דקאי על הדמים ואין כוונתם אל המשנה רק כמ"ש ומהרש"א נדחק בזה:

בא"**ד** וכן משמע לישנא דלעיל דאתא ולא אייתי בשאר יומי כו' זה חוזר על מה שכתבו בלישנא קמא דמיירי אף במועד ומוכח מזה דאפילו לר"י אם רצה להביאו בשאר ימים בתורת נדבה שמותר אפילו כבר הביא ביום ראשון שהרי ר"י לא הקשה אלא לרשב"ל אבל לדידי' ניחא וא"כ ה"ה ללישנא בתרא נמי מותר בתורת נדבה לר' יוחנן ואף אם הביא יום זה בשאר יומי משא"כ אם נפרש בלישנא קמא פלוגתייהו ביום ראשון אם מותר להביא כמה קרבנות היה אפשר לומר דבתר יום ראשון אפילו ללישנא בתרא אסור לר' יוחנן מכח מה אני בחנם. ונראה מכוונת דבריהם אף לבתר דמשמע ר"י מר' אושעי' דאין שיעור למטה אעפ"כ ר' יוחנן עמד בסברתו והכי מוכח ממה שכתבו בדף ח' ד"ה טופלין טעמא דר"י דאין טופלין בהמה לבהמה משום דאין חולק חובתו לשתי בהמות ובירושלמי מפרש טעמא משום דסבר דבעי שיעור מן התורה מיהו אין ראיה כל כך דהירושלמי אזיל לשיטתי' מיהו אף לדידן כיון דעכ"פ מדרבנן צריך שיעור לפיכך אין חולק חובתו לשתי בהמות. ועיין על התוספ' חק נתן רצ"ג בריכות המים רנ"ג:

דף ז:

ישראל יוצאין ידי חובתן. עיין בהלכות י"ט הנדפס מחדש דקדק למה תני ישראל ולא תני סתמא יוצאים כיון דגם בכהנים מיירי ורש"י רצה לבאר משום דבעי למתני סיפא והכהנים והוא באמת אינו ישוב כל כך והרב נר"ו כתב דזה סיעתא למה שסובר ר"ח הביאו רשב"א בפרק ראשית הגז דכהנים אין חייבן במעשר בהמה ולפיכך הוצרך לשנות ישראל ולדעתי הקלושה אכתי אין זה תירוץ לנדרים ונדבות וליתני יוצאים בנדרים ונדבות וישראל במעשר בהמה והכהנים וכו' ולכן בוודאי צ"ל כמ"ש רש"י:

אבל לא בעופות פרי חדש במים חיים ב' ע"ד:

כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין פסחים מ"ז ד"ה שה:

מ"**ש** חגיגת י"ט ראשון מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דחגיגה ה"ח וה"י:

תוס' ד"ה מביאין שלמים כו' ומההיא דסמיכה פריך התם בשבת ומשני לה שפיר. ועיין בריכות המים רנ"ג:

תוס' ד"ה עולת ונדרים כו' לעולא דאמר לב"ה אין קריבן נדרים ונדבות משום דנפיקה בהו כצ"ל:

דף ח.

עיין מהררי נמרים דף י"ח שני:

בטופל עיין מקראי קודש שאלת ישע סימן קמ"ז מרכבת המשנה ח"ג פ"ב דחגיגה ה"י:

מסת מלמד שאדם מביא חגיגתו מן החולין. עיין זבחים נ' ד"ה כאפר:
ושמחת בחגיך לרבות כל מיני שמחה. עיין פסחים ק"ט ד"ה וזבחת חזון עובדי' קס"ט ע"ג:
ובמעשר בהמה מרכבת המשנה פ"ב דחגיגה ה"י:
רשי' ד"ה ושמחת כל השמחות במשמע עיין ברשי' בביצה י"ט דנראה שם מדברי רשי' דווקא בזמן שבה"מק קיים הא דילפינן מהר עיבל דאין שמחה אלא בבשר ומיהו לאו לכל מילי ילפינן דא"כ בעי דוקא שלמים כמו התם. אלא מדלא כתיב כאן והבאת שלמים ש"מ דאף בשאר מיני בשר יוצא הנקרבים ע"ג המזבח מיהו זה דוקא לאחר שמיעוט עופות ומנחות מבחגיך אבל אי לא מיעוט הוה ילפינן מהר עיבל דיוצא בכל דברים הנקרבים אפי' עופת ומנחות ואע"ג דהתם בהר עיבל כתיב וזבחת ואפי' אם נאמר דעופת בכלל זבח ועיין מ"ש מזה בפסחים דף ס"ב בתוס' דהערל מ"מ מנחות וודאי לאו בכלל זבח מ"מ י"ל כשם דלא ילפינן מהר עיבל דבעי דוקא שלמים ה"ה נמי דלא ילפינן דבעי דוקא זבח רק לענין זה ילפינן דבעי דברים הנקרבים ולפיכך איצטרך מיעוטא דמי שחגיגה באה מהם ועיין יצחק ירנן קפ"ז שהאריך בזה ובחזון עובדיה קס"ט:
תוס' ד"ה סקרתא כו' לא יתכן בבכורת כו' דהתם קאמר למה מעשרין בכ"ט באלול ולא בר"ה שהוא י"ט משום סקרתא ולא שייך תרוצם דכאן דשם לא מייתי ליקח מהם שלמי שמחה וגם בר"ה ליכא שלמי שמחה:

דף ח:

מי שהחגיגה בא מהם. עיין פסחים ע' ד"ה שלמים.
בחגך ולא באשתך מלך שלם ח"ב ל"ב ע"ד:
רשי' ד"ה אכילה ראשונה. פרי חדש במים חיים ב' ע"ד:
תוס' ד"ה מי שהחגיגה בא מהם עיין בדף הסמוך בגמר' ובתוספות ובמהרש"א והנראה בכוונתם דסבירא להו דוודאי אי לאו גז"ש הוה מפרשינן לא ילין חלב חגי דחג פירושו י"ט וכמו שאמר הגמרא לקמן השתא דאית לן גז"ש דבמדבר דבחג חייבין להקריב קרבנות א"כ מפרשינן ויחוגו כפשוטו להביא קרבן חגיגה ולא עולות וא"כ גם לא ילין חלב חגי מפרשינן כפשוטו על חגיגה ולא על הבא בזמן החג ועוד י"ל דמלשון ויחוגו לחוד לא נוכל למעט עולת דמאי בירור יש לן דחגיגה דוקא שלמים. אבל מלא ילין שפיר מוכח דאינו קאי על עולות דהרי כתיב חלב חגי דמשמע דאין מקריבין רק חלב והרי עולה כולה כליל ואסור להלין אפי' הבשר כדנפקא לן לקמן מן כל הלילה עד הבקר דזה

כתיב בעולה באופן דמהך לא ילין מוכח דקאי דוקא על שלמים א"כ גם ויחוגו מפרשינן על שלמים ואי לא הוה כתיב ויחוגו מן לא ילין לחוד לא היה ילפינן הגז"ש על שלמים לחוד רק אפילו עולת דהא להדיא כתיב הזבחים ומנחה הגשתם לי דמשמע אפילו מנחה ולא ממעטינן מן לא ילין כיון דלא כתיב גביה. אמנם השתא נפקא לן פירש דיחוגו מן לא ילין וכיון דכתיב ויחוגו גבי במדבר ש"מ דוקא שלמים באופן שדבריהם כאן ולקמן נכונים דתרווייהו צריכי:

בא"ד ותירץ דוודאי ילפינן עיין מהרש"א ואפשר לומר בכוונתם דזה וודאי ילפינן מהר עיבל דדוקא שלמים ולא חולין אפי' להנך ברייתא אבל למעט עופות ומנחות ניחא ליה טפי מלימוד בחגיך דכתיב גביה ולא צריך ללמוד מהר עיבל אמנם ר"י בן בתירא בפסחים סבר דטפי עדיף אפי' הך לימוד מהר עיבל כיון דכתיב גביה ועיין בפסחי' דף ע' ע"ב בתוס' ד"ה שלמים ששחטן מעי"ט דנראה דלא ס"ל כלל דילפי' ג"ש מהר עיבל אפילו למעט חולין דאל"כ מה הקשו התם והוצרכו לדחוק בתרוצם דבכל ענין זביחה בשעת שמחה הא בלא"ה צ"ל הגז"ש ועיין יצחק ירנן דף קכ"ז:

דף ט.

עיין מהררי נמרים דף י"ח שני:

יכול יהי' חוגג והולך כל שבעה והקשה בחקרי לב דף רנ"ה ע"ב דמה צריך לימוד לתשלומין דשמיני דבלא"ה צ"ל כן דשמיני לתשלומין דהא בלא"ה קשיא בפסוק דאמר שבעה הא ששה הוה שאינו דוחה שבת כדאיתא בפסחים ע' והביא התוס' כאן אלא בע"כ צ"ל דשמיני ג"כ לתשלומין וא"כ שפיר שבעה ימים בלא שבת וניחא ליה דוודאי לפי האמת דהכא דאמרי' דגם שמיני לתשלומין מוקמינן קרא דשבעה בהכי עם ש"ע אבל אי לא הוה לן הך לימודא ה"א דש"ע אינו משלים והא דכתיב שבעה באמת הוה אמרינין דחגיגה דוחה שבת ולכן הוה שבעה ע"ש וכבר קדמו בס' שמלה חדשה דף קט"ו ע"ב איברא לפי מה שגרס רשי' בפסחים ע"ז דממילא ידעינן דלא דחי שבת כיון דיש לו תשלומין א"כ הדרא קושי' לדוכתיה וכן נראה מדברי רמב"ם לפי פשוטו דהטעם דאין חגיגה דוחה שבת כיון דאין קבוע לו זמן איברא דכפי הירושלמי שהביאו התו' נראה וודאי תלמודא דידן חלוק עם הירושלמי בזה שהרי בפסחים ע' הביא התלמוד הך מימרא דר' יהודא בן ספרא שלא תדחי שבת ובירושלמי דחאה ואמר כי ממקום אחר נילף אלא יליף מהכא תשלומין כמו שהעתיקו התוס' הירושלמי ולכן נראה וודאי דחלוקין בזה דמאן דיליף תשלומין מהך קרא דהכי יליף מקרא דיהודה בן ספרא דאינו דוחה שבת

ויהודה בן ספרא דיליף בירושלמי תשלומין מהך קרא דשבעה ס"ל דבלא"ה ילפינן דאינו דוחה שבת כיון דאינו קבוע זמן וא"כ הך סוגיא דפסחים דף ע"ו דקאמר טעמא מפני דאין קבוע זמן אתיא כיהודא בן ספרא לפי חזרתו בירושלמי והדברים ברורים שחלוקים בזה ושוב ראיתי בברכי יוסף א"ח דף קפ"ו ושמחתי שכוונתי במקצת לדעתו הרחבה אע"פ שסוף דברי אינם מסכימים עם מ"ש הרב נר"ו המעיין יבחר כי לדעתי ברור כי יש סוגיות חלוקות והרי מוכח כן מסוגיא דפסחים ע' ומהירושלמי שאמר שממקום אחר למדנו וא"כ ר' יהודא בן ספרא חזר בו:

רשי' ותנא מייתי ליה מהכא כו' משום דרי יוחנן אמורא הוא ואע"ג דבשם ר' ישמעאל אמרה שהוא תנא מ"מ כיון דלא שנוי' בברייתא ורק ר' יוחנן אמרה בשמו הוה כמו מימרת שאר אמוראי ויצדק שפיר לומר ותנא מייתי ליה מהכא שהוא תנא דברייתא ועיין יד מלאכי כלל רנ"ו:

תו' ד"ה זה הבא על הערוה דברי התוס' מגומגמין כמ"ש מהרש"א ובתי"ט הגיה ע"ז במקום גזל ובאמת לכאור' נראה דדוקא עבירות שבין אדם לחבירו נקרא מעוות שאינו יוכל לתקן אבל במה שבין אדם למקום הלא יש תקנה בתשובה ונראה דכוונתם בגזל היינו במריש הגזול שבנאה בבירה שתיקנו ליטול את דמיו מפני תקנת השבים ועכ"פ המעוות אינו מתוקן לחבירו שגזלו ממנו שלפעמים אינו מרוצה בזה ועיין שנות חיים קנ"ו ע"א. זהב שבא:

תוס' ד"ה נאמר. עיין לימודי ה' דף כ"ג ע"ג:

תוס' ד"ה תשלומין. בריכות המים רנ"ד:

תוס' ד"ה כיון דלא חזי. המפרשים נתקשו בדבריהם. ולפע"ד הקלושה כוונת דבריהם דתחלה כתבו דמצד עצמו צ"ע לר"א אם חיוביא עליה רמיא בפשוט ביום ראשון וחיגר ביום שני אבל לר' יוחנן וודאי אין ספיקא כיון דסבר דתשלומין דראשון וודאי חיובא עליה רמיא ושוב כתבו ומיהו כלומ' אפי' לר"י דניהי דחיובא עליה רמיא מ"מ לא מצי מייתי השתא כיון דהשתא מיהו לאו בר חיובא הוא ונ"מ בזה הא דהוה מעוות לא יוכל לתקן כיון דעכ"פ הוי בר חיובא ולא יוכל לתקן לר"י אבל לר"א הספק עדיין במקומו עומד אי הוי בכלל מעוות או לא ולפ"ז לא היה יוכל לומר לעיל בדף ב' לר"י לאתוי פשוט ביום ראשון ונעשה חיגר ביום שני דהא עכ"פ לא נוכל לרבות מהכל דניהי דחיובא עליה רמיא עכ"פ אינו יוכל להביא רק הוה בכלל מעוות ועיין בלשון למודים דף כ"ה ע"ב בחא"ח מכתם לדוד קל"ז יצחק ירנן קי"ד קט"ו בריכות המים רנ"א ע"ב רנ"ג ע"ד:

דף ט:

תוס' ד"ה או תפלה. עיין בריכות המים רנ"ג:
תוס' ד"ה בר הי הי יש מפרשים ודבר זה וודאי צ"ל דקבלה היה בידם דאל"כ יש לפרש שנקרא כן משום דלא האריכו ימים כמו בן עזאי ובן זומא וכ"כ התי"ט בספ"ה דאבות:
תוס' ד"ה כאן באחותו פנוי כו' מדנקט אחותו טפי. ע' בתו' כתובות דף ל' שכתבו דתלמודא מהדר לאוקמי' ר"ש בן מנסיא כר"ע רבו דיש ממזר מחייבי לאוין ע"ש וא"כ בוודאי ר"ש גופיה דקאמר זה הבא על הערוה יש לפרשו בחייבי לאוין נמי וכר"ע וא"כ תלמודא למה נקט אחותו אלא וודאי צ"ל דהגמרא נקט כן לדידן דקיימ' לן הלכתא כשמעון התימני דיש ממזר מחייבי כריתות ולהכי נקט אחותו ופלוגתא דשמעון היא בסוף החולץ ביבמות ולא ידעתי למה כ' התו' בקדושין פרק האומר אע"ג דנזכר נמי שם מ"מ עיקרה שם ביבמות במשנה שם:

דף י.

היתר נדרים פורחים באויר. מלך שלם ח"ב י"ז ע"ד:
באפי נשבעתי עיין ב"ב ע"ד ד"ה ועכשיו ועיין סם חיים בדרשות ל"ד ורצוף אהבה:
הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו. מקום שמואל בב"ב דף ע"ד:
חופר גומא וא"צ אלא לעפרה. בכורת כ"ד ד"ה וה"ט כתובות ה' ד"ה ואם ת"ל:
מלאכה שאינו צריכה לגופה זבחים צ"ב ד"ה אבל לא שבת ע"ה ד"ה טפי סנהדרן פ"ה ד"ה ור"ש:
רש"י נשבעתי באפי עיין שער המלך ח"ג דף א':
תוס' ד"ה דילמא כרבי יהודה עיין שבועות ל"ט ד"ה קיימו:
תוס' ד"ה באפי נשבעתי כו' דברי התו' מגומגמין וכבר עמדו עליהם המפרשים ויש להקשות לתי' התוס' דהא ר"א קאמר התם בסנהדרן דדור המדבר יש להם חלק לעוה"ב וקאמר הגמרא שם להדיא ומה אני מקיים באפי נשבעתי נשבעתי והדרנא בי וא"כ למה צריך ר"א ללמוד היתר נדרים מכי יפליא ולא למד כמו יהושע מבאפי נשבעתי וכמו דמוקי הג' שם בסנה' ודוח' לומ' דר"א רוצ' ללמ' עוד הית' ואפשר לומר דסבר ר"א דהך קרא אם יבואון אל מנוחתי קאי על ביאתן לארץ ובהך הרי הקב"ה לא חזר בו ולפיכך הוצרך ללמוד מכי יפליא אמנם ר' יהושע סבר דקרא קאי על עה"ב וא"כ שפיר צריך למדרש והדרנא בי דבלא"ה מוכח דיש להם חלק לעה"ב מקרא דאספו לי חסידי והא דאמר הגמרא בסנהדרן ומה אני מקיים באפי נשבעתי סתם גמרא הוא דקאמר ליה ואתאן

לר' לר' יהושע וראיתי בפרשת דרכים דף ב' שהביא בשם הריטב"א דאם נדר מהבית ונפל מותר והביא הריטב"א ראי' מן המדרש בקהלת דאמר אם יבואון אל מנוחתי למנוחה זו אי אתם נכנסים אבל אתם נכנסין למנוחה אחרת ובאמת לכאורא הוא נגד הגמרא דלפ"ז התירא לא בעי אלא מותר בלא היתר ולגמרא דידן משמע דבעי עכ"פ היתר הן אמת דהרב כתב שם בדף כ"א לדרכו כי ע"י זה יש פתח להקב"ה כי מנוחה אחרת היא אך הוא גופא קשיא לי למה צריך פתח. ועיין במהר"י מטראני חי"ד סימן כ"ו דצ"ל דבחרטה ניתר דכלפי מעלה אין שייך פתח לומר אדעתא דהכי לא נדרתי ע"ש מה שתירץ לקושיות התוספות בב"ב ובוודאי כך נראה מדדרש באפי נשבעתי ממשמע דההיתר הוא ע"י שנשבע באפו ואין משיבין על הדרוש ועכ"פ מן המדרש שהביא הריטב"א נראה דהיתר השבועה היא על הכניסה לארץ לעתיד ונר' דר' אלחנן פי' דזה ג"כ כוונת הגמרא שם בסנהדרין דלעולם הבא היינו הכניסה לעתיד וכ"נ שהרי חד מ"ד דריש מכח ופדוי ה' ישובון וא"כ וודאי בכניסה לארץ מיירי והך שבועה דכניסה וודאי לא הותרה שהרי לא נכנסו ואם היה הקב"ה רוצה להתיר הי' לו להתיר באותו הדור ור"י אפשר דסבר דקאי על דין לעה"ב כמו דאמר שם ואין עומדין בדין אבל על הכניסה לא היה שבועה ואלו היה שבועה היה כבר מתירו אלא שבלא שבועה לא רצה הקב"ה להכניסם אבל על דין עה"ב יש שבועה והקב"ה יתיר וממילא יכנסם לארץ כיון שלא היה שבועה. ועיין סם חיי בדרשות ל"ד זהב שבא רצוף אהבה. ועיין שער המלך ח"ג דף א':

תוס' ד"ה לאפוקי מדשמואל מלך שלם ח"א ס"ג סוף ע"ד:

דף י:

לא ס"ד דכתיב לא ילין חלב חגי. עיין משנה למלך פ"א דקרבן פסח ה"ז:

מעילות וכו' מרכבת המשנה ח"ג פ"ו דערוכין הכ"ט ופ"ו דמעילה ה"ח:

הכא בגזבר המסורות לו אבני בניין ס"ב צ"ו ד"ה אמר רבא:

תוס' ד"ה מלאכת מחשבת מרכבת המשנה ריש פ"א דשבת בריכות המים רנ"ג:

תוס' ד"ה משקל שקלה בריכות המים רנ"ג:

דף יא.

אמר רב פפא הכי קאמר כו' ומאי נ"מ והקשה בבאר יעקב דף צ' ע"ב לפי מ"ש התו"י והטור סובר כן דספק הלכה למשה מסיני להקל נימא דנפקא מיניה לעניין ספק להקל ע"ש הבין הרב דכל הלכתא הנאמרים בסוגיא הן הלכה למשה מסיני ובאמת וודאי לא

משמע כן אלא כל מה שאינו מפורש להדיא בכתוב רק שנלמוד מי"ג מידות או מיתורא דקרא זה נקרא הלכה אבל לא שיהי' הלכה למשה מסיני וא"כ בזה הולכין אפשר בספקו להחמיר והרי הלכות שבת שהוא מקרא מועט והלכות מרובת וכי כמה הל"מ מצינו בשבת הא וודאי לא נאמר אלא על הלכות שנלמדין ממדרש חכמים והרי הן כהררים התלוים בשערה אבל הל"מ לא תלוי כלל אלא כך נתקבלה וא"צ סמיכות מן המקרא ואפשר דס"ל דכל הנלמד מי"ג מידות ודרש חכמים לא עדיף מהל"מ. ועיין דברי אמת בקונטרסים פ"ט ע"ב:

טהרות מכתב כתיבן. דברי אמת בקונטרסים כ' ע"ב פ"ט ע"ב:

יוכל בכולהן ת"ל מהם. נידה נ"ו ד"ה אי בהם:

שכן חומט תחלת ברייתו בכעדשה. עיין זבחים ק"ו ד"ה מה לשרצים:

לא נצרכה אלא לבתו מאנוסתו דברי אמת בקונטרסים נ"ג ע"ב:

תוס' ד"ה לא נצרכה אלא לשיעור מקוה כו' דכתיב ותהי נדתה עליו וביומא דף ע"ח בתוס' הגירסא והדוה בנידתה כמו שהוא במסכת שבת ועיין יבמות דף מ"ז בתו' ובספר בני שמואל הקשה למה הוצרך הג' ללמוד בק"ו נילף מדרשות ר"ע כבר הקשה כן מהרש"ל לסמ"ג ל"ת דף פ' ומה שתירץ מהרש"ל דבאמת הלכה כזקנים מדמצינו בכתובת שיש לה בגדים מיוחדים בימי נידתה ובדברי רבותינו שלא תתקשט לא ידעתי היכן מצא כן בדברי רבותינו דכל הפוסקי' סתמו דמותר להתקשט רק דצריך להיות לה בגדים מיוחדי' כדי שיזכרו הוא והיא דהיא בתוך נדת' כמ"ש הטי"ד סי' קצ"ה ונ"ל דה"ג סבר דוודאי פשטא דקרא משמע בזקנים. וזה גם ר"ע מודה כמ"ש הטור שם ובקושי התירו להתקשט רק כדי שלא תתגנה א"כ בוודאי דפסק כר"ע דאלו לזקנים כיון דמן התורה אסור איך יוכלו חכמים להתיר כדי שלא תתגנה אלא וודאי דאף לר"ע גופיה בקושי התירו דפשטא דקרא משמע טפי כזקנים ראשונים רק משום שלא תתגנה דחקינן לפרש עד שתבא במים וס"ל להי"ג דוקא עכשיו דאית לימודא בלא"ה מכח ק"ו דנידה צריכה טבילה יכולין לפרש הפסוק כר"ע הא אי לא הוי לן האי ק"ו פשיטא דלא היה מוקמינן קרא רק כהזקנים דמלבד שנוציא קרא מפשוטו נמציא לן דין חדש שנידה צריכה טבילה שלא נזכר בשום מקום. אמנם השתא דאית לן ק"ו שפיר מצינו לאוקמי' בהכי כיון שלא נמצא דין חדש ומפני שלא תתגנה שפיר אוקימנא קרא בהכי ור"ת אפשר חולק בזאת הסברא דר"ע מודה בפשטא דקרא כהזקנים רק פשטיה דקרא שפיר יש לאוקמי' עד שתבא במים כנ"ל ומה שכתבו התוס' כאן בשם ר"ת כתבו ביבמות וביומא בשם ר"י וכתבו לימוד אחר בשם ר"ת ועיין ספר יראים דף צ':

דף יא:

פרק שני

ולא במעשי בראשי' בשנים. אמרי שפר למהראנח:

לרבות את הנכרים שמוזהרין על ברכת השם כו' על העריות הקשה בספר טורי אבן דהא צריך הך איש איש לרבות את הנשים והנה לענין עריות אחר המחילה רבה נעלם ממנו דברי רשי' בחומש כי נשים בעריות נפקא לן מדכתיב תקרבו הרי כאן שנים והוא מן התורת כהנים וגבי ברכת השם נמי נפקא לן נשים בתורת כהנים מדכתיב האזרח לרבות נשים ע"ש:

עריות בין בפניו בין שלא בפניו סוטה י"ח ד"ה גמירי:

רשי' מה לפנים מה לאחור. תולדת יצחק:

דף יב.

אדם הראשון מסוף עולם ועד סופו הי' מעיין גנים דף כ"ד:

אחור וקדם צרתני עיין ב"ב כ"ה ד"ה רוח מערבית:

שמים נבראו תחלה סם חיי בדרשות דף א' ורשי' ותוס'. עבודת ישראל ט' ע"א:

תוס' ד"ה אידי ואידי פ"ח במים חיים ב' ע"ד עץ חיים בהשמטות ק"מ ע"ד שנות חיים מעין גנים כ"ד ע"א אמרי שפר למהרנא"ח רצוף אהבה תולדת יצחק:

דף יב:

על י"ב עמודים עומדת משכנות יעקב ס"א ע"ג

בקש דוד רחמים והורידן לארץ פרשת דרכים.

תוס' ד"ה ואת הארץ הליכות אלי' דף ט'.

תוס' ד"ה דוד בקש רצוף אהבה.

דף יג.

רשי' מיתיבי גרסינן תולדת יצחק.

תוס' ד"ה ורגלי החיות וכו' ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' אבא סמוקא גדול מדת רגל אחד כמנין ישרה כן צ"ל וסמוקא נראה שהי' נקרא על שם מקומו ובירושלמי שלנו הנוסח בענין אחר ע"ש ומ"ש שהיה תנא והוא הי' ר"א בר"ש עיין מה שהאריך בזה בזכרון יוסף ט"ו ע"ג ובשם הגדולים ואם כנים הדברים שהוא חיבר הקרובץ לט"ב אי אפשר שהי'

ר"א הקליר ר"א ב"ש לפי סדר הזמנים ומה שאמרו שהוא פייטנא אין ראי' כי ידוע כל מי שבקי במלאכת השיר הוא נקרא פייטנא גם ראי' שהי' בימיו מקדשין ע"פ הראי' הוא תמוה והרי גם עכשיו אין עושין בא"י רק יום אחד וכבר האריכו האחרונים מזה סוף דבר דבריהם ודברי הרא"ש שכתב כדבריהם תמוהים.

תוס' ד"ה אין מוסרין דברי תורה וכו' שאפי' כותי ועוסק בתורה וכו' כאן חסר תירוץ אחד בתוספות והוא נדפס בעין יעקב ועיין מה שהקשה באהבת עולם ומה שהשיב עליו מהרח"א בספר עץ חיים פ' וישב דף כ"ח ומה שכתבו בתרוצם השני דמיירי דאיכא גוי אחר שרוצה ללמדו דקדק במשנה למלך דהיכא דאיכא ישראל אחר שרוצה ללמדו עובר משום לפני עוור ע"ש בפ"ד מהלכות מלוה ולוה ה"ב ובקרית מלך רב ח"ב ל"ב ע"א וביצחק ירנן קכ"ג ובקרבן אליצור קמ"א ובמה שנראה מדברי התוספות דאי לא קאי בתרי עברי דנהרי ליכא אסור כלל רק הכא אסור משום מגיד דבריו ליעקב רבים חולקים בזה וסוברים דאף דלא קאי בתרי עברי נהרא אסור מדרבנן כמ"ש רמ"א בי"ד סימן קנ"א אמנם הש"ך שם חולק עליו וסבר דוקא בישראל יש אסור מדרבנן אבל לא בגוי ועיין יד מלאכי ומ"מ רבים מן האחרונים סוברים כהרמ"א ועיין לימודי ה' לימוד נ"ב ועיין ברדב"ז בתשובת הקראים סימן תשצ"ו בדפוס וינציא והובא בר' בצלאל אשכנז סימן ג' שכתב דהא דליכא איסור בתרי עברי נהרא היינו כשהוא יודע שהוא אסור אבל כשאינו יודע שהוא אסור רק סברי שמותר אף בכל ענין יש בו משום לפני עיוור ע"ש ולדבריו קשה דא"כ מה תרצו התוספות דאיכא גוי אחר דהא כיון דגוי אינו יודע שאסור לעסוק בתורה א"כ בכל עניין יש בו משום לפני עיוור וצ"ע ועיין יד אלי' מ"ח מחזיק ברכה חי"ד פ"ז שנות חיים דף מ'

דף יג:

כתוב אחד אומר שש וכתוב אחד אומר ארבע חולין צ"ב ד"ה ברוך בית דוד א"ח י"ג ע"ב.
כתוב אחד אומר אלף אלפים משכנות יעקב ל"ד ע"ג

דף יד.

ח"י קללות קלל ישעי' משכנות יעקב ל"ה ע"א אש דת כ"ב ע"א:
תוס' ד"ה ופליגי רצוף אהבה:

דף יד:

ר"ע יצא בשלום שפתי ישנים צ"ט ע"א:

לסרוסי כלבא שבת ק"ו ד"ה ת"ל:
תוס' ד"ה בתולה שעיברה דברי התוספות תמוהים כמו שהאריכו האחרונים חדא מה שכתבו ואי שכיח דשמואל מהימנא דוודאי הדברים מצד עצמן תמוהים ואף אם נבעלה בהטיה מי כשרה לכה"ג ומי גרע משלא כדרכה וכמו שהאריכו במשנה למלך ובשער המלך אף גם דסיגנון הגמרא וודאי לא נראה כן דהתרצן סתר סברת המקשן להתירא ובחר בהיתר אחר שהוא אאמבטי שלא היה המקשן יודע ויותר נראה לומר דגם בעל האיבעי הי' יודע מאמבטי וכך הי' איבעיתו מי חיישינן לדשמואל ואסורה או דילמא דשמואל לא שכיח וא"כ בע"כ צ"ל באמבטי עיברה: וכן נראה שפירשו התוס' בכתובות ויו ע"ש ובשיטה מקובצת שם ובנידה ס"ד וברשב"ץ ח"ג סימן רס"ג ואם נפרש כך וודאי דלא קשה לרשי' הך קושי' שהקשו מהך דכתובות באם נפרש דקושייתם היא אף אם נאמר דשמואל מ"מ דילמא נבעלה לפסול לה מעתה הא ל"ק דהא אמרי' באמבט' ואם קושייתם היא למה נאמין לה דאירע כדשמואל מעתה הא נמי ל"ק כיון דשמואל לא שכיח והוא דבר שאינו מצוי תלינן יותר באמבטי ועוד דהתם וודאי נבעלה אלא שהספק אי לכשר אי לפסול לפיכך לא נאמנת אבל הכא שהספק אם נבעלה כלל א"כ מה"ת לומר שנבעלה ומוקמינן לה בחזקתה ובפרט בדבר דלא שכיח ומה שתירצו הם לקושייתם דכיון דהיא מוזהרת הא נאמנת כבר תמהו האחרונים על דבריהם דא"כ התם נמי למה אינה נאמנת וצ"ל דהתו' דהכא ס"ל כסברת רבי אליעזר שכתבו בסוף נדרים דזונה אינה מוזהרת להנשא לכהן וסברי התוס' דדוקא זונה אבל כל שאר הפסולות מוזהרות ולפ"ז מה שכתבו לתרץ אינו לרשי' שהרי רשי' ביבמות פ"ז כתב להדיא דזונה מוזהרת להנשא לכהן גם מה שכתבו קרי ביה יקיח דרשא זו אינו נמצאת בשום מקום ועיין משנה למלך פט"ו דאישות ה"ד ופי"ז מהלכות איסורי ביאה הי"ג שער המלך ח"ב קנ"ז ע"ב ע"ג ברכי יוסף אבן העזר צ"ג ע"א קי"ג ע"ג יצחק ירנן פ"ב ע"ג. יד מלאכי סימן קמ"ד. ועיין מ"ש בכתובות דף ל"ח:

דף טו.

לא ישיבה כו' ולא עורף ע"ז מ"ג ד"ה לא תעשון:
שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים עבודת ישראל קס"ו ע"ב:
תוס' ד"ה ומחיוהו דבריהם תמוהים כמו שהקשה מהרש"א בחדושי הלכות דהא בגמרא קאמר טעמי' מ"ט כי חזיתת לא קמת מקמי' ונראה וודאי שלא היה כן בגירסתם בגמרא

ומ"ש להודיע לו היינו לאחר כדי שיהי' אחר רואה שאין יכולת למט"ט יותר מאחרינא ועיין זרע יצחק רצוף אהבה מקום שמואל:

דף טו:

לא קשיא הא בקטן הא בגדול ופירש רש"י גדול היודע לזהר יוכל ללמוד תורה מפיו והרמב"ם בפ"ד דתלמוד תורה השמיט הך חלוקא ופסק סתם דאין למדין ממנו ופסק כן בש"ע י"ד רמ"ו והלח"מ הקשה על הרמב"ם וכן הש"ך ומה שתירץ הש"ך בתרוץ הראשון לפי' התוספות דעכשיו כולהי קטנים כיון דגם בזמן השס' הי' מצויי' קטני' נר' דכ' כן כי שם במ"ק אמר לשמתי' צריכי לי' רבנן הרי דקרי להו רבנן לאותם דהי' צריכי' לו וכ' התו' דקטנים היו איבר' דוודאי לפי פשוטו אין סוגי' הגמ' עול' כפי' זה אלא גדול וקטן היינו גדול וקטן בשנים ולא קטן וגדול בתור' ומדברי התו' אין ראי' דוודאי גדולי' הי' צריכי' לו ובשביל זה לא נדהו אלא שהי' לומדי' לפניו קטני' בשני' ולפיכ' נדהו כדי שלא ילמדו ממנו וא"כ אין ראי' לדברי הש"ך כלל מהתו' ותו ק' עליו דהריב"ש בסי' מ"ד כ' דהרמב"ם ע"ז סמך ללמוד בספרי חיצוני' כיון דהגמר' מחלק בין קטן לגדול הן אמת דעל הריב"ש בלא"ה קשה הלא הרמב"ם בספרו אינו מחלק בכך ויש לתרץ ומ"ש עוד הש"כ בש' אביו מדקא' קרא אשכח ודרש משמ' דר"מ ס"ל הכי ואינו הלכה השיג עליו ביד מלאכי סי' תקל"א ועמ"ש בדברי' אחדי' דף ק"פ ונר' וודאי דהרמב"ם הי' מפרש גדול היינו חד בדרא כמו ר"מ ולא אחרים ולפיכ' לא כ' הרמב"ם וא"כ ל"ק קו' התו' מההי' דמ"ק והרמבם דעבד עובד' בנפשי' עשה כן משום עת לעשות לה' כי צורך שעה הי' כמו שנר' מדברי הריב"ש וע' פ"ח בנימוקיו להלכות ת"ת. ובבארות המים שם ובחזון עובדי' דף קי"ד בארוכה:

בעי דואג ואחיתופל כו' בית אברהם כהן קל"ט ע"א:

תוס' ד"ה כל עמר דנקי מקום שמואל:

דף טז.

אדון הוא בצבא שלו. זהב שבא:

כל העובר עבירה בסתר חזון עובדי' קע"ה ע"א:

הלל ומנחם לא נחלקו כו' הרע"ב כתב יצא מנחם לפיכך לא הודע מענינו אם נחלק הלל בזה או לאו והוא מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה ובפ"ח במים חיים כתב מדקאמר לא נחלקו משמע דסבר כהלל ודעת הלל ידוע כמו שאמר אח"כ ונראה דהרמב"ם סבר אם

כך כוונת התנא למה אמר יצא מנחם מאי נ"מ בזה הל"ל הלל ומנחם לא נחלקו נכנס שמאי כו' ומדאמר יצא מנחם משמע דהוצרך לומר כן בשביל שיצא קודם הרגל ולא הודע מענייננו מאי היה דעתו בזה הא אלו לא יצא קודם הרגל היה נודע מה היה דעתו:

תוס' ד"ה ויעשה זה מה שלבו חפץ שנות חיים ר"ב:

תוס' ד"ה בכהנים עיין מה שכתבתי במגילה:

תוס' ד"ה יוסי כו' ומה שאמר בירושלמי ועמדו שמאי והלל ועשו נראה דהתו' מפרשי' ועשו ד' היינו ארבע פלוגת' חדשות מלבד פלוגתות הסמיכה שהיה בשכבר ובאמת לא ידעתי מי הכריחם לזה דניהי דבגמר' דשבת קאמר רב הונא דבג' נחלקו ולא חשוב הך דסמיכה מה"ת כיון דהראשונים נחלקו בזה הרי המקשה הקשה שם דליחשוב נמי דסמיכה א"כ דעת הירושלמי כדעת המקשה שם בשבת וקחשיב נמי הך דסמיכה וכן פירוש בקרבן העדה ועתה מחדש הובא לידי חקרי לב ח"ב וראיתי בדף קכ"ד שהקשה למה לא קחשיב בשבת הא דספ"ב דסוכה גבי קטן שאין צריך לאמו מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת המעזיבה בשביל קטן ותירץ כיון דלא נזכר בפירש שהלל הוא החולק אמנם הירושלמי חשיב ליה ואחר המחילה דבריו תמוהים דהרי כיוצא בזה מצינו כמה פלוגתת בפ"א דעדיות שמה נקבצו ובאו שנחלקו ב"ה וב"ש ושמאי עצמו לענין רובע עצמות וכרשיני תרומה ופורט מעות מעשר שני ועוד אחרים וא"כ קשה למה לא חשיב בשבת אלו והרי שם נזכר הלל וגם הירושלמי לחשב טובא ובע"כ צ"ל דשם הלל בעצמו לא היה חולק אלא תלמידי הלל ותלמידי שמאי ושמאי אבל הלל לא גלה דעתו ומ"מ הלכה כתלמידי הלל וא"כ ה"ה זה של סוכה נמי אולי תלמידי הלל הי' שפסקו כן דדוקא קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה ושמאי נחלק ואפשר אף תלמידיו לא נחלקו אבל הלל לא גלה דעתו כמו שבע"כ צ"ל אצל אחרים שהוזכרו בעדי' שלא גלה דעתו ועיין במרכבת המשנה ח"א ענף ג' שריג א':

תוס' ד"ה שנים. עיין פ"ח במים חיים ב' ע"ד מרכבת המשנה במה שכתבתי לעיל:

דף טז:

אל תהא שבות קלה בעיניך כו' סמיכה בכל כחו עיין פסחים פ"ט ד"ה ואלו פסח ומה שכתבתי שם ובשער המלך ח"ג מ"ד ע"ג מ"ה ע"ג וע"ל ד' ד"ה אלא טומטם ומה שכתבתי בביצה דף כ':

בני ישראל סומכין מכריע ע"ח:

{השמטות: **אי** ס"ד סמיכה בכל כחו בעינן. לימודי ה' ע"ז כ'. ועיין שם בדף ק':

תוס' ד"ה למחר הוא מת עיין במכות ה' ברשי' דנראה דחולק על התוס' שכתב בלילה או ביום כשאין רואין משמע דלהכי הי' סבורים שהוא קולו של הורג לפי שלא היה רואים לר' יהודה בן בבא הא אלו הי' רואים לא היה אומרים כן ויודעים שקולו הוא וא"כ לפ"ז קשה קושיו' התוס' מיהו בין לפירשי' בין לפי' התו' קשה למה היה לו לצעוק ולהביא עצמו לידי חשד לא יצעק כלל ולא יאמרו שקולו של הורג הוא וצ"ל דהי' מפייס להההורג או שלא היה יוכל להתאפק מלצעוק מרוב צערו ועיין תאוה לענים ובמעיל שמואל בלשונות הרמב"ם דף ל"ח ע"א:

תוס' ד"ה דבר אל בני ישראל וסמך כו' אע"ג דסמך טפי להקרבה כלומר דמסברא הוה לן למימר דבני ישראל אשחיטה בוודאי קאי כיון דהוא חשוב יותר מסמיכה שהשחיט' סמוכה טפי להקרבת הקרבן מהסמיכה שקודם לו. ועיין בספר קרבן אהרן:

בא"ד בהא כו' מרבינן נשים לשחיטה דשם אמרי' ושחט מלמד שהשחיטה כשרה בכל אדם ובוודאי בכלל כל אדם איתנינהו נשים ונ"ל דנפק' לן הכי מדכתיב סתמא ושחט משמע יהי' מי' שיהי' וכל אדם במשמע וכן כתב בס' קרבן אהרן כי מה שאין השחיטה צריכה כהונה נפקא לן מדכתיב כהן גבי קבלה ש"מ מקבלה ואילך מצות כהונה ומדכתיב ושחט סתם הכשיר כולם לשחיטה:

בא"ד וכן ליכא לאלופי שחיטה בבעלים כו' כלומר ניהי דאית לן רבויא דנשים כשרות לשחיטה ולא אפשר לאוקמי' בני ישראל אנשים דוקא מ"מ נקיש שחיטה לסמיכה דבעי דוקא בעלים דזה לא נרבה מושחט דאפי' שלא בבעלים כשר וכתבו דההיא הקישא דשחיטה לסמיכה לא הוי אלא מדרבנן וכן נראה מהגמרא בזבחים דף ל"ב מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים מדרבנן וא"כ כיון דהגמר' מתרץ כן לענין טהורים א"כ פשיטא דלא נלמד נמי מהך הקישא בעלים כיון דמדרבנן הוא ובחדושי הרב פנים מאירות לב"ק בהקדמתו ובטורי אבן הקשו על התו' דהרי זו היא קשיות הגמרא במנחות י"ט ומתרץ שם מדכתב רחמנא ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבעלמא לא בעינן בעלים והרב טורי אבן העלה דתלמיד טועה כתב דברים אלו בתוס' אמנם לדעתי הקלושה י"ל דסוגיא בתלמודא התם לר"ש דס"ל הך הקישא דאורייתא כיון דס"ל ויו מוסיף וצריך ללמוד שחיטה מסמיכה דכשרה בזר א"כ הך הקישא דאורייתא. אבל לרבנן דלא ס"ל ויו מוסיף אין צ"ל הך הקישא דאוריית' ואדרבה אי אפשר לומר כן דהא כתבו התוס' שם במנחות י"ט ובדף ה' דלר"ש דמשני מדכתיב ושחט משמע דשחיטת פרו של אהרן בזר פסולה והרי רב ור"י ביומא מ"א ס"ל דכשר וכן פסק הרמב"ם בפ"א דפסולי המוקדושין ובפרט בסוגיא דהכא אליבא דר' יוחנן וא"כ אי אפשר לומר לרב ולרבי יוחנן

מדכתיב ושחט אלא צ"ל דההקישא הוא מדרבנן וכמו שאמרו ברישׁ פ' כל הפסולים את זה כתבתי כששלח לי הרב המחבר את ספרו טורי אבן ואחר זה בא לידי ברכי יוסף וגם נדפס מחזיק ברכה והאריך בזה בתחלת חלק י"ד גם בלימודי ה' דף כ' ע"ש:

תוס' ד"ה לעשות נחת רוח לנשים לשון לימודים חא"ח ג' ע"א קרבן אליצור דף מ"ג. לימודי ה' במקום הנזכר לעיל:}

דף יז.

[השמטות: **בש"א** יום טבוח אחר השבת. פ"ח במים חיים ב' ע"ד:]

מותרים בהספד ותענית עיין משנה למלך פ"ו דכלי המקדש ה"ט דמשמע דאי לאו מפני הצדוקי' היה אסור בהספד ותענית והטעם כמו שאמר בירושלמי דיום הבאת קרבן אסור בהספד ותענית ועשיית מלאכה והא דלא התירו ג"כ מלאכה ולא קאמר נמי ומותרין בעשיית מלאכה כיון דיש היכר נגד הצדוקים במה שמותר בהספד ותענית לא רצו להתיר בעשיית מלאכה ע"ש ואפשר לומר כי בוודאי כל יום שאחר עצרת רבים היה שלא הביאו קרבנותיהם בעצרת מפני שהוא רק יום אחד או מי שהי' מתרשל ואותן המביאים קרבנותיהם בוודאי אסורים בהספד ותעני' ועשיית מלאכה דלא גרע מקרבן עצים אבל שאר ישראל שכבר הקריבו או כל הני דפטורין דקחשיב בפ"ק הם היו מותרי' בהספד ובתעני' ובמלאכה ומפני שפי' עכ"פ רבים העם ראוי' לאסור לכל בהספד ותענית מפני שאין הפסד בזה במה שכולם אסורים בהספד ותענית כדי שישמחו אלו שכבר הביאו עם אלו שלא הקריבו עדיין אבל מלאכה שיש בה הפסד וביטל לא רצו לאסרו אלא הניחו ע"פ הדין שאותן המקריבין אסורין כשאר כל יום הבאת קרבן ואותן שאין מקריבין מותרן במלאכה אמנם כשחל עצרת בשבת התירו ביום טבוח בהספד ותענית מפני הצדוקין ומלאכה כדקאי קאי הניחו כשאר כל ימות השנה שמקריבין אסורין ושאין מקריבין מותרין ובזה יש די היכר בשביל הצדוקין אבל הספד דהוה אסור לכל וודאי יש טעות לצדוקין ולפיכך התירו ואפשר נמי לומר דהתירו דוקא לאותם שאין מביאין קרבן אבל לאותן המביאין לא התירו כי אעפ"כ יש היכר לצדוקין כיון ששאר כל אדם מותרין לאו י"ט הוא אלא דלקמן לא משמע כן דאמרי' דר"ט אסור ההספד בלוד ור"ט בתר חורבן הוה אי אמרת בשלמא דבזמן בהמ"ק לכ"ע הי' אסו' מפני שיש הרבה שמקריבים אתי שפיר דאפילו אחר חרבן אסר ר"ט כיון דבזמן בהמ"ק הוה אסור אבל אי גם בזמן בהמ"ק לא היה אסור אלא למקריבים א"כ פשיטא דלאחר חרבן אין איסור כלל ועוד אכתוב מזה לקמן ועיין דבר משה ח"ג דף זין:

רשי' מה חג המצות כו' כדרבינן קרא בפרק קמא בחג הסוכות והקשה בקהלת יעקב בדרשות דף כ' ע"ב דהא בפסח גופיה כתיב ויום השביעי חג לה' וא"ת דהא יום ז' דוקא הוא תשלומין לראשון ולא השאר זה אי אפשר דהרי בפ' פנחס כתיב וביום חמשה עשר יום לחדש השביעי חג ז' ימי' וא"כ למה איצטיך לומר דיליף מחג הסוכות כיון דבגופי' כתיב חג ז' ימי' ע"ש והדב' פשיט דלא ק' מידי דלעיל דף ט' מבואר דעיקר תשלומין נפקא מדכתיב אותו כדאמר שם יוכל יהיה חוגג והולך כל שבעה ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה א"כ למה נאמר שבעה לתשלומין הרי מבואר דדוקא מאותו ילפינן אבל בלא"ה הוה אמרינן דכל יום הוה חיובא בפני עצמו והאי קרא בחג הסוכות ובפסח לית לן לימוד כלל לתשלומין וכן מבואר מדברי רשי' בר"ה דף ד' שכתב על הך מימרא מנין לעצרת דפסח וסוכת נפקא לן מאותו ומעתה לא קשה ג"כ מה שהקשה הרב קהלת יעקב שם על המכילתא אלא שקשה מאי מקשה בסמוך למאי הלכתא כתב בחג הסוכות הא חג המצות גופי' צריך להקיש לתשלומין לחג הסוכות דבלא"ה לא ידעי' דתשלומין נינהו:

יום טבוח כו'. פירש"י קרבנות חגיגה וראי'. ע' במהרש"א ועיין בחקרי לב דף רנ"ז שנראה שלא ראה דברי מהרש"א ובעיקר סברת רש"י וודאי יש לחלק לב"ש בין שלמי שמחה לחגיגה כי שלמי שמחה עיקרו לאכילה ולא נקרא דבר שבחובה ולפיכך היא באה מן המעשר וא"כ נקרא לכם אבל חגיגה עיקרו לה' דאי משום בשר הרי יש להם שמחה וא"כ לא נקרא לכם והוי דומיא דנדרים ונדבות. וע"ש בירושלמי דממעט חגיגה מלכם. וע' בשבת גבי אין מדליקין בשמן שריפה בתוס':

תוס' ד"ה אף עצרת עיין משנה למלך פ"ג דאבילו' ה"י ובמרכבת המשנה ח"ג שם וביצחק ירנן שם ובשער המלך ח"ג מ"ה ע"ד מ"ו מ"ז והארכתי בזה במקום אחר:

דף יז:

איזה חג שאתה קורא בו וקוצר. בימי חרפי הקשו לי דלהסוברים קצירה בי"ט מדאורייתא שרי א"כ מאי קאמר אלימא ביו"ט קצירה בי"ט מי שרי ומאי קושי' הא בוודאי מותר מדאורייתא והשבתי דגמרא סבר מדקאמר ובקצרכם משמע שהוא קוצר כדרכו והולך כל ימות השנה וזה וודאי אסור דלא שרי אלא מפני אוכל נפש אבל שלא לצורך אוכל נפש אסור ואע"ג דאפשר דאמרי' מתוך מ"מ סברי הנהו פוסקים דאסור מדאורייתא וכן צ"ל לקמן דאמר חג האסיף אסיפה בי"ט מי שרי ופשוטו דלישנא משמע אסיפה לביתו והתם מאי איסור לצורך אוכל נפש (ובפרט לדידהו שהי' רגילים לדוש

בשדות והיה התבואה כבר מוכנת) אלא וודאי צ"ל דה"נ קאמר אסיפה כדרכו בימות החול שלא לצורך אוכל נפש מי שרי וא"כ ה"נ נימא הכי ועמ"ש התו' במ"ק דף י"ב שלא ידעו מה איסור יש באסיפה וכוונתם וודאי כמו שכתבתי לאסוף לביתו וביט אפשר לומר דאסו' משו' הוצא' ושוב ראיתי בדבר משה ח"ג דף ז' שתירץ כן בשם חתנו וע"ש מה שתירץ הוא:

תוס' ד"ה דכתי' ופנית כו' ורבי עזריאל מצא בתוספת' כו' ע"ש בתוספת' דסוף סוכה דהכי איתא ברכה כדכתיב ביום השמיני שלח אח העם ויברכו את המלך יוכל שאינם טעונים לינה ת"ל ביום כ"ג שלח את העם וכן נ"ל להגיה בדברי התוס' דהכא וע' באר יעקב דף י"ג ע"ד:

ואע"ג דאמר ר' אליעזר אמר ר"א איצטריך דראב"י עיין ר"ה ד' דלכאורה נר' דראב"י לא סבר כר"א אמר רבי אושעיא ועמ"ש שם:

תוספת ד"ה ואצטרך. לשון ערומים בלשונות הרמב"ם דף י"ג:

דף יח.

אסיפה במועד מי שרי ע' מ"ק י"ב ד"ה מכניס:

חול המועד אסור בעשיית מלאכ' מנה"מ ע' ע"ז כ"ב ד"ה תיפוק ליה ועיין בסמוך:

דת"ר את חג המצות שמע שלמה פ' כ"א:

מה שביעי עצור אף ששה עצורים עיין מ"ק ב' ד"ה משקין מנחות ס' ד"ה כתוב אחד:

הכתוב מסרן לחכמים עיין דברי אמת בקונטרסים דף פ"ג ע"ג:

מעשה ומת אלכסנדריא עמ"ש במשנה ובתורת חיים ח"ג ח' ע"א ברכי יוסף א"ח קמ"ט בית דוד א"ח ע"ה משנה למלך פ"ו דכלי המקדש ה"ט דברי משה ח"ג דף ז':

תוס' ד"ה חש"מ כו' כיון דאקרא סמכינן למיתסר לא מסתבר לאוקמי קרא דשריא בהדיא בהכי הריטב"א בריש מ"ק כתב לתרץ קושיא זו של התוס' לדעת הסוברים דחה"מ מדרבנן דוודאי רבי יוחנן ורשב"ל סברי דהוא מדאורייתא אבל אין הלכה כמותם אלא דהוא מדרבנן. והתוס' נר' דלא ניחא להו בהכי ובכוונת דבריהם י"ל שכיוונו למ"ש הט"ז בי"ד קי"ז דכל מה דשרא בהדיא מן התורה אין כח לחכמים לאסרו והארכתי בזה בסוכה ל"ט אמנם מדכתבו התוס' כיון דאקרא סמכינן למיתסר אפשר דכוונתם כיון דהכתוב מסרן לחכמים ומכח לימוד דמה ששת ימים עצורים כו' אע"ג דעיקר לימודא לא לזה אתא וכמ"ש התוס' במנחות דף ס"ב כיון דבלשון זה נכתב א"כ רצה הקב"ה שיאסרו חכמים את הדבר והראה להם מקום וכיון שכן איך שייך שבמקום אחר יתירה התור'

להדיא דהוי תרתי דסתרי אבל היכא דחכמים אסרו בלי שום אסמכת' בקרא שפיר יכולין לאסרו אף שמפורש בתורה כיון דהתורה לא סתר עצמה ולא גילתה שרוצה שהחכמים יאסרו את הדבר א"כ יש כח בידם לאסור והלא אפי' לבטל מצוה יש כח בידם בשב ואל תעשה מכ"ש לאסור דבר היותר. ושוב נדפס קהלת יעקב להרב מריט"א נר"ו וראיתי בדף ע"ז שכתב דמזה התוס' הוה תיובתא לט"ז ובאמת אף שהדברים נראים כי פירש התוס' כמ"ש אפשר דהט"ז יפרש דלאו דוקא נקטי היכא דיש אסמכתא וה"ה היכ' דליכא סמך ובפרט לפמ"ש מהרצב"י דלא שייך מסרן הכתו' לחכמים אלא היכא שיש ב' כתובים המכחישי' זא"ז כמו הכא א"כ נמי נצטרך לומר דכוונת התוס' דדוק' אסמכת' בכה"ג. אמנם נראין דברי הרב יד מלאכי בכלל הט"ז שהשיג על הרב צבי ועכ"פ קושיא אין כאן על הט"ז:

מפני שיום טבוח היה וקשה דא"כ היכא מוקי בי"ט שחל בחול דהא ליכא יום טבוח ודוחק לומר דסוגיין כב"ש ולא כב"ה ועיין בפוסקים שהאריכו בזה. ולע"ד הקלושה נר' דוודאי בזמן המקדש הי' קורין היום שאחר עצרת יום טבוח ובזה נחלקו ב"ש וב"ה דב"ה ס"ל דוודאי עיקר יום טבוח הוא דוקא כשחל בשבת אבל בחול ליכא יום טבוח כלל ולא נקרא יום טבוח אלא מפני אותו יום שחל לאחר השבת וב"ש סוברין דכל שנה נקרא בעצם יום טבוח מפני עצמו של יום ולא מפני שהוא שם מושאל מיום טבוח אחר השבת וא"כ שפיר קאמר יום טבוח כאן כפי הענין שהיה קורין לו ועכ"פ היה אסור בהספד ותענית בזמן המקדש כמ"ש לעיל ובזה מתורץ כל מה שהקשו האחרונים:

תוס' ד"ה מה ראשון ושביעי באר יעקב קל"ז ע"ג

תוס' ד"ה מה לר"ח עיין מהריב"ל ח"ג סימן י"ג אהבת עולם:

דף יח:

ולקודש מטבילין בירושלמי איכא פלוגתא דחד אמר כי סתם ידים סגי בנטילה ורק אם נגעו בדבר המטמאה את הידים צריך טבילה וחד אמר כי כל קודש צריך טבילה ורק החולין הנעשים על טהרות קודש סגי בנטילה ודברי רש"י הם לפ"ז מגומגמם שכתב שאע"פ שאינן אלא סתם ידים שלא נגע בטומאה דאורייתא המטמא את כל הגוף והנה מתחלת דבריו שכתב סתם ידים משמע שלא נגע בשום דבר אפ"ה צריכין טבילה והוא כאידך מ"ד בירושלמי והדר כתב שלא נגעו בטומאה דאורייתא המטמא את כל הגוף ומשמע דעכ"פ נגעו בטומאה דרבנן המטמא את הידים כמבואר בפ"ג דידים אבל סתם ידים לא וכמ"ד קמא ועיין פ"ק דשבת דף י"ד דמהרשא הקשה על מה שאמרו שלמה

תיקן נטילת ידים דהא שלמה לקודש תיקן וקודש בעי טבילה ולפי הך מ"ד בירושלמי ניחא דבסתם ידי' תיקן נטילה לקודש ועיין מה שכתבתי שם ובדברי אמת בקונטרסים דף י"ו:

טבל לחולין הוחזק לחולין כו' עיין חולין ל"א ד"ה אין כרת הרמ"ע מפאנו סימן י"ז:

טבל ולא הוחזק פ"ח במים חיים ב' ע"ד:

מדרס לחטאת זבחים ע"ח ד"ה דלי:

ורמינהו על הסוגיא תולדת יצחק אדמת קודש ח"א ל"א ע"ב ע"ג:

תוס' ד"ה כאן באכילה מעשה חיי דף י"ג תולדת יצחק מרכבת המשנה ח"א בק"א דף ד' ע"ג:

תוס' ד"ה הנוטל זרע יצחק:

דף יט.

גל שנתלש מכאן הקשה התי"ט פ"ה דמקואות לדעת הסוברים דבמעין לא בעינן מ' סאה אפילו לאדם רק שיהי' כל גופו עולה בהן ע"כ הכא מדין מעיין מכשירין לגל כיון דזוחלין נינהו ואעפ"כ קתני ארבעים סאה ש"מ דפחות ממ' סאה לא מהני ותמה על שלא הביאו הראשונים ראי' זו שהיא ראי' עצומה ובאמת הרשב"א בתורת הבית דף קפ"ח הביא ראי' זו בארוכה בשם ר"ת וכנראה שלא היה נמצא לו להרב התי"ט אז ספר ת"ה להרשב"א כי לפי סדר הזמנים תורת הבית לא יצא לאור הדפוס רק כמו שמונה שנים קודם שנדפס משניות עם תי"ט וגם הי' נדפס בארץ רחוקה וא"כ קרוב הדבר שלא הגיע אליו ומ"מ יש לתמוה על הרא"ש שלא הביא ראי' זו אחרי כי ר"ת אמרה וגם על הש"ך בסימן ר"א ס"ק כ' קשה דהביא ראי' זו בשם התי"ט ולא ראה ספר תורת הבית שהביאו בכמה מקומות בי"ד והנה המעיין בתורת הבית שם יראה כי תוקף ראיות ר"ת דהך גל מתורת מעיין הוא ואפילו אי מיירי שנתלש מן הים אתיא כהך תנא דאמר דהים מטהר בזוחלין ולפ"ז פירש מה שאמר הגמרא לגזר דילמא אתא למטבל בחרדלת קמ"ל דקמ"ל היינו דמעיין הוא אמנם זה עולה אי אמרינן דפסולא דחרדלת משום זוחלין הוא אבל אי אמרינן דפסולא דחרדלית משום קטפרס ולא משום זוחלין וכמו שפירש רש"י בחולין ל"ק מידי די"ל דזה לא מקרי זוחלין כיון שבאין למקום אשבורן ולא מקרי זוחלין אלא שזוחלין תמיד ובאמת לפ"ז לא צריך לדחוקי דפלוגתא דב"ש וב"ה הוא דב"ש סבירא דמקוה מטהר בזוחלין דהוא וודאי דוחק עצום דב"ש חולק על זה דמקוה מטהר דוקא באשבורן אבל אי אמרינן דשפיר הוה זוחלין רק פסולא משום קטפרס א"כ אפילו לב"ש זוחלין פסולין במקוה

אלא דהכא לא הוי זוחלין. אמנם הראב"ד בפרושו לעדיות פ"ה אנהירינהו לעיינין שכ' דפלוגתא דב"ש וב"ה דב"ש ס"ל דחרדלית הוי כמו גל וב"ה ס"ל דגזל שאני דבא ממקו' אשבורן ואח"כ נעש' אשבורן אבל חרדלי' ניהו דנעש' אשבורן אבל בא מן ההר שהוא זוחלין וא"כ פי' הגמ' לפי דברי הראב"ד דה"א כשם דחרדלית פסולה משום זוחלין גל נמי נקרא זוחלין קמ"ל דגל לא נקרא זוחלין כיון שבא ממקום אשבורן ולפ"ז אדרבה אתא כמ"ד דכל הימים כמקוה או דלא מיירי בגל שנתלש מן הים וא"כ שפיר קאמר דיש בו מ' סאה כיון דלאו מעיין הוא ולפי שהרא"ש ראה דיש לדחות ראי' זו בקל לכן לא הביאה ועיין ברשב"א בחולין שפירש הקמ"ל כמו שפי' בתורת הבית. ושוב ראיתי בבית דוד כתב מסברא דנפשיה כי גל לאו זוחלין הוא ובשושני' לדוד תמה עליו הפלא ופלא וכתב כי שאריה לי' מאריה ואחר המחילה רבה לא צדק כלל כי מלבד דדברי הראב"ד הן להדיא כדברי הבית דוד אף לא ראה דברי הרשב"א כי כל ראייתו אם חרדלית פסול מכח זוחלין והרי רש"י בחולין לס"ל כמו שהשיגו עליו התו' שם וגם התוס' דכאן מספקא להו ועכ"פ דברי הראב"ד בפרושו לעדיות חזקים כראי' מוצק לתרץ קושי' זו ובשו"ת הארכתי ועיין בב"י שהקשו' לדעת הרא"ש דמתני' אתיא כר' יוסי א"כ למה לא מתרץ הגמרא בפשיטות דקמ"ל דהוה כזוחלין ולפי מה שכ' הרשב"א לק"מ דהרי זה באמת תירץ הגמרא קמ"ל דדין מעיין יש לו ויש לתמוה על מאור עינינו הב"י דניהי דלא ראה תורת הבית הארוך שלא נדפס בימיו הלא דברי הרשב"א בחדושיו ראה ושם ג"כ כתב כן:

שלשה גממיות ע"ל כ"א ד"ה כעוביה וכחללה:

תוס' ד"ה נגזר אטו חרדלית כו' מדגזרינן בגל של ים כו' נראה דפשיטא לר' אלחנן דהך גל דהכא בגל של ים מיירי וא"כ לפי מה דקי"ל כר' יוסי דהים מטהר בזוחלין מאי קאמר לגזור אטו חרדלית וכי מה טעות יש לגזור מעיין אטו מקוה ולא ניחא להו לפרש כפירש רשב"א דהיא גופא קמ"ל וכתבו עוד אם לא מוקמינן לה כר' מאיר כצ"ל. וכוונתם בזה דאי מוקמינן כר' מאיר דהים הוא כמקוה א"כ י"ל שפיר דה"א דגזרינן אטו חרדלית של גשמים כלומ' כיון דשניהם דין מקוה יש להם וקמ"ל דלא גזרי' גבי גל והטעם דלא גזרינן הוא כמ"ש הראב"ד שהבאתי לעיל כיון דבא ממקום אשבורן א"כ לאו זוחלין מקרי אבל חרדלית שפיר מקרי זוחלין ועל זה הקשה דקשה למורי דאם נאמר כסבר' הזאת כמו שכתבתי בוודאי י"ל דניהי דבגל לא גזרי' אטו חרדלית מיהו חרדלית של ים יש לאסור דאין חילוק בין חרדלית לחרדלית והראי' על זה שהרו ב"ה סתמא קאמרי אין מטבלין בחרדלית ואי דעת ב"ה דבחרדלית של ים מטבילין ומה"ט דכתב הראב"ד א"כ ה"ל לב"ה לפרש אין מטבילין בחרדלית של גשמים דבלא"ה יש מקום לטעות והא ראי' דמשום

כך הרי הוצרך לאשמעינן גל של ים וא"כ הוה ליה לב"ה לאשמעי' נמי חרדלית של ים דכשר ומדלא אשמעינן הכי ש"מ דבאמת חרדלית של ים פסול ודוקא גל כשר א"כ למה לא אמר לגזור משום חרדלית סתמא אבל אי אמרינן דטעמא דחרדלית משום קטפרס אפשר דלא צריך ב"ה לפרש דדוקא במי גשמים מיירי דפשיטא דסתמא כפרושו דבים לא שייך קטפרס ובפרט אי אמרינן דים מטה' בזוחלין דלא שייך קטפרס וא"כ שפיר הוצרך לומר חרדלית של גשמים. ועיין מהרש"א ובתי כהונה בית אבות דף כ"ו. אמנם ברשב"א חולין הביא בשם התוס' להקשות על פי' רשי' דפירש משום קטפרס למה אמר משום חרדלית של גשמים ומשמע הא אי אמרינן משום זוחלין ניחא ולפי זה צריך להגיה כאן בדברי התו' ולפי' השני ניחא וכן הגיה בספר בני שמואל עדאוי:

דף יט:

ש"מ חולין שנעשו על טהרת קודש עיין לקמן כ"א ד"ה אחרונות:

רש"י ד"ה אמר להו אי תניא כו' ובלשון הכתוב בספרים אינו יוכל להעמידה תולדת יצחק:

תוס' ד"ה בגדי עם הארץ כו' והשתא לא מבעי' ליה אלא פרוש אצל תרומה כו' כלומר דבאו להוכיח סברתם דעם הארץ מטמא בהיסט בחולין שהרי לא איבעי' ליה בירושלמי אלא פרוש אבל עם הארץ פשיטא ליה דמטמא בהיסט:

בא"ד א"ל ר' מני וכו' כלום יהיה טמאים אלא משום היסט כלומר הרי סיפא בע"כ בתרומה מיירי וס"ל השתא דסיפא מיירי לענין תרומה אפילו בפרוש שמטמא בהיסט ולא כן אמר ר"י כלומר דר"י אמר להדיא דאין היסט ורשות עם הארץ אצל תרומה כלומר דלא שייך רשות עם הארץ לעניין פרוש אצל תרומה שיהיה מטמא בהיסט וא"כ בע"כ צריך לאוקמיה מתניתין דוקא בעם הארץ ורישא בחולין וסיפא בתרומה אבל פרוש אצל תרומה לא כדאמר רבי יוחנן:

דף כ.

מדלא קתני בהו מעלה רש"י פירש דלא קתני בגדי אוכלי חולין מדרס לאוכלי חולין על טהרת הקודש ומהרש"א הקשה על רש"י והביא ראי' מתוספות לקמן והוא בדף כ"א ע"ב בד"ה אחרונות והנה הרואה יראה שהתוספות גורסים מדלא קתני גבי מעלות ולפ"ז שפיר י"ל דהראי' היא מדלא קתני מעלה יתירה שבגדי אוכלי חולין על טהרת קודש מדרס לקודש אף שבאמת גבי חולין על טהרת קודש לאו מעלה הוא אלא גריעותא עכ"פ

ליתנו גבי מעלות מעלה של קודש אמנם רש"י דגרס דלא קתני בהו מעלה והיינו בחולין שנעשו על טהרת הקודש הוצרך רש"י לפרש כן באופן דלהוי בהם עצמם מעלה דאי בהם הגריעותא והמעלה בקודש לא יצדק לשון בהו מעלה והוא פשוט:

בגדי אוכלי תרומה מדרס לחטאת זבחים ע"ח ד"ה דלי שהוא:

לבי על הסל ולא על המגריפה עיין לקמן כ"א ד"ה האונן:

נימא נפסקה וקשרתו בפי רשי' פי' משום דהרוק אב הטומאה. ורבותיו פירשו משום צנורא דעם הארץ ונ"ל טעם רבותיו משום דהתוס' בחולין פ"ז ד"ה כל משקה הקשו דהלא אין ברוק הזה רביעית ולטמא אחרי' צריך רביעית וחלקו בין חולין לתרומה וקודש ורבותיו לא ניחא להו בהכי ולהכי פרשו משום צנורא של עם הארץ דגזירת חכמים הוא והוא וודאי מטמא בכל שהוא כי כך הי' הגזירה:

תוס' ד"ה שמרתיה מרכבת המשנה ח"ג פ"י דמטמא משכב ומושב ה"י:

דף כ:

אי הכי סיפא נמי אי אמרת בשלמא דלא מיירי במטהר פועליו לכך י"ל דטעמא דסיפא דכיון שהודיע שהוא מפליג אבל ברישא לא הודיע שהוא מפליג אבל השתא דאמרת דאיירי במטהר א"כ אפילו הודיע שהוא מפליג מ"ש:

תוס' ד"ה והתניא וכו' ומיהו זה יש לדחות וכו' כלומ' דלעולם בסתומות מיירי ותו דאיצטרך לאוקמי התם בע"ז במטהר י"ל דאגב דמוקי ליה הכא בהכי וכאן הוצרך לאוקמי בהכי משום שנוי דמשני ליה כלומר דקשיא לן על התירץ שאמר אין אדם משמר מה שביד חבירו ולכך צריך לאוקמי במטהר ולפיכך אוקמי' גם התם בע"ז בהכי וכתבו עוד ופריך מינה מכח ההיא דהכא כלו' כיון דבסתומות מיירי לא קשיא שם מידי רישא לסיפא דברישא טעמא כיון שלא הודיע שהוא מפליג אלא עיק' הקושי' דהתם מכח ההיא דהכא משום דאמר אין אדם משמר מה שביד חברו וכמו שגם הקושיא כאן וכתבו עוד דאלת"ה כו' בהך ברישא כלומר דלא נימא בסתומות מיירי ואין הקושיא שם ברישא ניחוש דילמא נגע (אלא ממה שאמר אין אדם משמר מה שביד חבירו) אלא באמת בפתוחות מיירי והשתא הוי שפיר הקושיא התם מ"ש רישא כלומר דניחוש ברישא שמא נגרע (דכיון דבפתוחות מיירי לא שייך התירוץ דכיון שלא הודיע שהוא מפליג) ולא הוה הקושיא התם מכח מה שאמר כאן אין אדם משמר מה שביד חבירו א"כ כי נימא הכי בשמעתין כי פריך מ"ש רישא כו' כלומר דכאן מקשה דווקא מכח מה שאמר אין אדם משמר מה שביד חבירו. וע"ז קאמר והתניא מ"ש רישא משמע הא אי לא הוי

אמר אין אדם משמר מה שביד חבירו הוה ניחא רישא לסיפא והרי בלא"ה נמי קשה ניחוש שמא נגע וכמו שבאמת מקשה שם בע"ז אלא וודאי צריך לומר דשמא נגע לאו קושיא היא וא"כ גם שם בע"ז לא מקשה כן רק מקשה מכח מה שאמר אין אדם משמר וכתבו עוד ומיהו הוה מצי לאקשוי ולטעמך כלומר דלעולם י"ל כי שם בע"ז מקשה מכח ניחוש שמא נגע כי בפתוחות מיירי וכאן כשמקשה מכח אין אדם משמר מ"ש רישא הוי מצי באמת לומר ולטעמך אפילו נימא אדם משמר קשה ניחוש שמא נגע אלא דבכמה מקומות לא קאמר' הגמרא ולטעמך:

[שייך לדף **ט"ז ע"ב**]

אי ס"ד סמיכה בכל כחו בעינן. לימודי ה' ע"ז כ'. ועיין שם בדף ק':

תוס' ד"ה למחר הוא מת עיין במכות ה' ברשי' דנראה דחולק על התוס' שכתב בלילה או ביום כשאין רואין משמע דלהכי הי' סבורים שהוא קולו של הורג לפי שלא היה רואים לר' יהודה בן בבא הא אלו הי' רואים לא היה אומרים כן ויודעים שקולו הוא וא"כ לפ"ז קשה קושיו' התוס' מיהו בין לפירשי' בין לפי' התו' קשה למה היה לו לצעוק ולהביא עצמו לידי חשד לא יצעק כלל ולא יאמרו שקולו של הורג הוא וצ"ל דהי' מפייס להההורג או שלא היה יוכל להתאפק מלצעוק מרוב צערו ועיין תאוה לענים ובמעיל שמואל בלשונות הרמב"ם דף ל"ח ע"א:

תוס' ד"ה דבר אל בני ישראל וסמך כו' אע"ג דסמך טפי להקרבה כלומר דמסברא הוה לן למימר דבני ישראל אשחיטה בוודאי קאי כיון דהוא חשוב יותר מסמיכה שהשחיט' סמוכה טפי להקרבת הקרבן מהסמיכה שקודם לו. ועיין בספר קרבן אהרן:

בא"ד בהא כו' מרבינן נשים לשחיטה דשם אמרי' ושחט מלמד שהשחיטה כשרה בכל אדם ובוודאי בכלל כל אדם איתנינהו נשים ונ"ל דנפק' לן הכי מדכתיב סתמא ושחט משמע יהי' מי' שיהי' וכל אדם במשמע וכן כתב בס' קרבן אהרן כי מה שאין השחיטה צריכה כהונה נפקא לן מדכתיב כהן גבי קבלה ש"מ מקבלה ואילך מצות כהונה ומדכתיב ושחט סתם הכשיר כולם לשחיטה:

בא"ד וכן ליכא לאלופי שחיטה בבעלים כו' כלומר ניהי דאית לן רבויא דנשים כשרות לשחיטה ולא אפשר לאוקמי' בני ישראל אנשים דוקא מ"מ נקיש שחיטה לסמיכה דבעי דוקא בעלים דזה לא נרבה מושחט דאפי' שלא בבעלים כשר וכתבו דההיא הקישא דשחיטה לסמיכה לא הוי אלא מדרבנן וכן נראה מהגמרא בזבחים דף ל"ב מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים מדרבנן וא"כ כיון דהגמר' מתרץ כן לענין טהורים א"כ פשיטא דלא נלמד נמי מהך הקישא בעלים כיון דמדרבנן הוא ובחדושי הרב פנים

מאירות לב"ק בהקדמתו ובטורי אבן הקשו על התו' דהרי זו היא קשיות הגמרא במנחות י"ט ומתרץ שם מדכתב רחמנא ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דבעלמא לא בעינן בעלים והרב טורי אבן העלה דתלמיד טועה כתב דברים אלו בתוס' אמנם לדעתי הקלושה י"ל דסוגיא בתלמודא התם לר"ש דס"ל הך הקישא דאורייתא כיון דס"ל ויו מוסיף וצריך ללמוד שחיטה מסמיכה דכשרה בזר א"כ הך הקישא דאורייתא. אבל לרבנן דלא ס"ל ויו מוסיף אין צ"ל הך הקישא דאוריית' ואדרבה אי אפשר לומר כן דהא כתבו התוס' שם במנחות י"ט ובדף ה' דלר"ש דמשני מדכתיב ושחט משמע דשחיטת פרו של אהרן בזר פסולה והרי רב ור"י ביומא מ"א ס"ל דכשר וכן פסק הרמב"ם בפ"א דפסולי המוקדושין ובפרט בסוגיא דהכא אליבא דר' יוחנן וא"כ אי אפשר לומר לרב ולרבי יוחנן מדכתיב ושחט אלא צ"ל דההקישא הוא מדרבנן וכמו שאמרו בריש פ' כל הפסולים את זה כתבתי כששלח לי הרב המחבר את ספרו טורי אבן ואחר זה בא לידי ברכי יוסף וגם נדפס מחזיק ברכה והאריך בזה בתחלת חלק י"ד גם בלימודי ה' דף כ' ע"ש:

תוס' ד"ה לעשות נחת רוח לנשים לשון לימודים חא"ח ג' ע"א קרבן אליצור דף מ"ג. לימודי ה' במקום הנזכר לעיל:

בש"א יום טבוח אחר השבת. פ"ח במים חיים ב' ע"ד:

פרק שלישי

רש"י נושא את התרומה בחביות היינו בחביות של חרס כמו שכתב רשי' לעיל:

דף כא.

אונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה עיין פסחים צ' ד"ה מחוסר מרכבת המשנה ח"ג פ"ה דמטמא משכב ומושב ה"ד:

תוס' ד"ה האונן עיין בזבחים צ"ח ר"פ טבול יום כי שם באו דבריהם בארוכה ומ"ש ותירץ הר' שמעון דעשאוה כטמא מת בשביע שלו הילכך אף הערב שמש בעי נראה כוונתם דבעי ערב שמש אף לקודש וכן נראה להדיא מדבריהם בר"פ טבול יום דשם כתבו בסוף דבריהם דצנורא דעם הארץ בעי הערב שמש ובוודאי משמע דלכל מילי דמטמא בעי הערב שמש אף לקודש וא"כ שפיר הוה הכירא אמנם מדברי הר"ש בפ"ה דפרה מבואר להדיא דלא בעי הערב שמש לקודש שכתוב שמטעם זה חולק ר' יהושע וסובר דלא הוי הכירא כיון דלקודש לאבעי הערב שמש ובע"כ צ"ל דלר"א הוי הכירא כיון דלחטאת מטמא אדם והחותכה טעון טבילה וא"כ כיון דלחטאת עשאו כך א"כ בוודאי אי לאו במעורבי שמש הי' נעשת הי' צריכי' ג"כ הערב שמש לחטא' ומ"ש הרא"ש שם דלר"א

צריכ' הערב שמש כוונתו כי מצד הדין היה צריכה הערב שמש כיון שעשאו כטמא מת אבל מפני הצדוקים לא בעי הערב שמש באופן דלא קשה קושיות מהרש"א דאם לא בעי הערב שמש מאי היכר לצדוקים דהרי באמת מטעם זה חולק רבי יהושע ור"א סבר דאעפ"כ הוי היכר כמ"ש הר"ש ומ"ש מהרש"א דלא נמצ' כן ברשי' בוודאי כן הי' בנוסחתם ברשי' ואדרבא קשה לי לפי דברי הר' שמעון דגם לקודש בעי א"כ מ"ט פליג רבי יהושע שפיר הוי הכירא ועיין בני שמואל עדואי ובתו' ישנים.

בא"ד וההיא דפסחים דקאמר סכין שנמצא בי"ג כו' עיין מה שכתבתי שם:

בא"ד והרר אלחנן הביא סעד לדבריו מפרק גיד הנשה כו' איברים עולות כו' לא מצאתי כן בפ' גיד הנשה אבל הוא משנה בשקלים פ"ז ולכאורה דברי הר"א תמוהי' דהא אסיפא דמתני' קתני זה וזה תעובר צורתן ויצא לבית השריפה ונ"ל שהוא סבר דהטעם של עיבור צורה משום דחיישינן שמא כבר נעשה נותר וכן כתב הרמב"ם בפי"ט דפסולי המוקדשין וכן הוא בירושלמי דשקלים למ"ד דהיסח הדעת לא בעי עיבור צורה והוא ר"ל בפסחים ל"ד והכי נמי מוכח שם בפסחים מדלא הקשה רבי יוחנן לר"ל מהך מתני' דשקלים ש"מ דסתם טעמא משום נותר אבל לא משום היסח הדעת וא"כ מוכח דלא שייך היסח הדעת כלל בין לר"י בין לר"ל בנאבד וכוונת הר"א לומר דאם מכירו שאינו נותר מותר להקריבו ועיין שם בפסחים ל"ד הארכתי יותר:

דף כא:

בתריית' דלית להו דררא דטומאה דאורייתא. עיין פסחים י"ט ד"ה לא חולין ל"ה ד"ה אין לך דבר נידה ויו ד"ה אבל היכא:

תוס' ד"ה כעוביה וכחללה כו' ותירץ הר"י דלענין השקה מתניא וכתב מהרש"א דאין זה תירוץ לקושייתם אלא ההיא דקטפרס וע"ש בגיטין וביבמות ובבני שמואל עדאוי:

דף כב.

ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא סל וגרגותני שמלאן כלים והטבילן טהורין וכתב רש"י טהורין אף לקודש ורבא לטעמיה. דברי רש"י לכאורה תמוהין דמאי בעי רש"י בזה הא גמר' קאמר להדיא ואזדא רבא לטעמיה ואפשר לומר דהר"ש פ"ו דמקואות משנה ה' כ' דלטבול בתוך הכלי אפי' אין מתערבים אלא דרך הנקבים שאין בהם כשפופרת הנאד מטבילין בו. מדקאמר מקוה שחלקו בסל וגרגותני הטובל שם לא עלתה לו טבילה ומשמע דבהך גוונא גופא דלא מהני במקוה שחלקו מהני לטבול בתוכו וכי היכא דהתם

ע"כ כשאין מתערבין כשפופרת הנוד דאי כשפופרת הנוד פשיטא דהטובל שם עלתה לו טבילה ה"נ לטבול בתוכו לא בעינן שיתערבו המים כשפופרת הנוד ומהרצב"י בסימן מ' השיג עליו ולפי שבא דבריו קצת בקצרה עד שחכם אחד בתשובתו אלו הרבה להקשות עליו לכן אפרש דבריו בקצרה כמו שהשבתי לאותו חכם דדיוקא דר"ש אינו דיוק די"ל דסיפ' דרבא מפרש הרישׁ' שלא נטע' לפרש טעמ' דרישׁ' דאע"ג דאין בפיו כשפופרת הנוד מטבילין בתוכו וכסברת הר"ש וטעמא הרי עכ"פ יש כמה נקבים והנקבים כשפופרת הנוד לטבול בתוכו לזה אשמעי' רבא דהך טעמא ליתא אלא טעמ' משום דסל וגרגותני שאין בפיו כשפופרת הנוד ליכא הא לולא זאת לא מטבילין ואע"ג דהמים עוברים דרך הנקבים אין זה חיבור כלל דהא מקוה שחלקו אין טובלין בו ש"מ שאין חיבורי המים שמחוברים דרך נקבי הסל שמם חבור ה"נ אין חבורי המים שבתוך הסל חיבור למי מקוה אא"כ יש בפי' כשפופרת הנוד ע"ש ובאמת לא ידעתי איך יפרש הר"ש ואזדא רבא לטעמיה דהא רבא קאמר לעיל סל וגרגותנא שאין בפיו כשפופרת הנוד ליכא ואיך מוכח זה מדברי רבא לטעמא דהא טעמא דרבא דכל הנקבים מצטרפים לכשפופרת הנוד ואפי' לא יהי' בפיו כשפופרת הנוד. וראיתי למהרצב"י שכתב דהר"ש מחלק בין חולין לקודש דבחולין לא בעינן כשפופרת הנוד ולקודש בעינין ומלבד דקושייתנו אינו מתורצת יש לתמוה עליו איך לא שלטה מאור עיניו במה שכתב הר"ש קודם לזה וז"ל והא דאמרינן סל וגרגותני שמלאן כלים והטבילן טהורים אף לקודש כו' משום דסל וגרגותני שאין בפיו כשפופרת הנוד ליכא לאו משו' דבעי' שיתערבו המי' דרך פיו אלא אפי' אין מתערבין אלא דרך הנקבים שבתוכו בטלים מים שבתוכו אגב מי מקוה עכ"ל הרי משמע להדיא מדבריו דאפילו לקודש סגי בהכי ונראה שהרב מהרצב"י הבין כן מדכתב בתר הכי ולחולין דלא גזרינן הוי שרי להטביל בשק וקופה משמע דלקודש אסור ולפ"ז יהי' דברי הר"ש סותרין רישא לסיפא ובהגהותי על הר"ש כתבתי כי מ"ש ולחולין כוונתו לר' אילא דסבר טעמא משום חציצה שרי לטבול לחולין ומ"ש אין בפיו כשפופרת הנוד כוונתו דאין בו כלל דין שפופרת הנוד כי הר"ש מפרש מה שאמר בגמרא סל וגרגותני שאין בפיו כשפופרת הנוד ליכא לאו דוקא נקט פיו אלא כל שיש בו כשפופרת הנוד סגי אלא שמהרצב"י דחה זה שם ולהדיא נראה דכוונות הר"ש כן הוא ועכ"פ לפ"ז שכתבתי כוונת הר"ש במה שאמר ואזדא רבא לטעמא דכל הנקבים מצטרפים לשפופרת הנוד וזה בא רש"י לשלול אלא רש"י מפרש כמ"ש מהרצב"י דדוקא משום דסל וגרגותני דאין בפיו ממש כשפופרת הנוד ליכא אבל אי הוי דאין בפיו כשפופרת הנוד אע"ג דבשאר נקבים המצטרפים יש כשפופרת הנוד לא מהני ועל זה קאמר רבא לטעמי' ומתוך מ"ש אזלא

לה הראי' שהביא מהרצב"י שם נגד דעת ראבי"ה גם בלא"ה לא ידעתי מה ראי' הביא נגד דברי ראבי"ה מהא דסל וגרגותני שאין בפי' כשפופרת הנוד דאי הוי אין מטבילין דזה הוי דוקא לקודש אבל לא לחולין ובשו"ת הארכתי גם בהגהותי על הר"ש הארכתי בביאור דברי הר"ש אשר בספר ראשון לציון נתקשה בו מאוד גם תרצתי קושיות מהרצב"י עליו ומיראת האריכות לא העתקתי כאן:

ומקוה שחלקו בסל וגרגותני הטובל שם לא עלתה לו טבילה וכתב רש"י שעשאן כשני מקואות ואין שיעור לא בזה ולא בזה לכאורא נראה מדברי רש"י אלו דדוקא כשאין שיעור לא בזה ולא בזה הא כל שיש שיעור באחד מהם טובלין בשניהם וכדעת הראבי"ה בב"י דכשיש מקוה אחד שלם השני מצטרף עמו אבל אי אפשר לומר כן דהא רש"י כתב דהא ארעא חלחולי מחלחלי והמים הנובעים כאן באין מנהר גדול ולא חשבינן כמחובר הרי דרשי' כתב להדיא. אפילו דבאין מנהר גדול והנהר כמה שיעור מקואות יש בו ואפ"ה אין מטבילין בו וכן כתב מהרצב"י בסימן מ' דדעת רש"י דלא כראבי"ה ולפיכך צ"ל דרשי' הוצרך לפרש כן דמיירי דבשניהן אין שיעור דהרי סתמא קאמר הטובל שם לא עלתה לו טבילה ומשמע באיזה צד שטבול לא עלתה לו טבילה והרי אם יש באחד שיעור מקוה למה לא עלתה לו טבילה אלא צריך לומר דמיירי דבשניהם אין שיעור אבל כשיש באחד מהם כשיעור טובל בשלם אבל לא בחסר ואין להקשות למה נקט רבא האי לשנא הטובל שם דמשמע דבשניהם חסרין מים וא"כ יש מקום לטעות בדבריו דבאחד שלם טובלין בשניהם וא"כ היה לרבא לבאר הא ליתא דהחולקין על הראבי"ה סברי דמילתא דפשיטא דכיון דנקבים דקים פחות משפופרת הנוד לא מצטרפי בשניהם חסרים מה"ת יצטרפו באחד שלם וכבר הקשה קושיא זו מהר"ם בן חביב בתשובה כי באה בשו"ת גינת וורדים ומה שתירץ דגזירה הוא דוחק דמנ"ל לבדות גזירות מה שלא מצינו בפירוש בגמרא ולכן סברי הפוסקי' החולקין על הראבי"ה כיון דמסברא אין לחלק לא הוצרך רבא לבאר:

דהא ארעא חלחולי מחלחלי. עיין פסחים י"ז ד"ה אלא נזיר ל"ח ד"ה בר מההיא:

כמאן מקבלין האידנא סהדותא מעם הארץ ליקוטי הרמב"ן יו"ד ע"ד:

דף כב:

בושני מדבריכם מרכבת המשנה ח"ג פרק כ"ב דטמא מת ה"ו:

נאמנים עם הארץ מרכבת המשנה ח"ג פי"א דמטמאי משכב ומושב הי"ב:

מאי בית צביטה אמר ר"י אמר שמואל כו' נראה דפליגי בנוסח משנתינו כי רב יהודה גריס צביטה ומפרש לה מקום שאוחזו מלשון ויצבט ורבי יוחנן גריס צביעה ומפרש מקום שנקיי הדעת צובעים ולפ"ז יש לתמוה על הר"ש פכ"ה דכלים שכתב אית דגרסי בית הצביעה כלומר מקום שאוחז באצבעו אבל בפרק חומר בקודש משמע דבית הצביטה דאמרינן מאי בית הצביטה אמר ר"י אמר שמואל כו' והנה מ"ש מקום שאוחז באצבעו נראה שכן הוא מפרש מקום שנקיי הדעת צובעים היינו מקום שאוחזין באצבעותיה' וכן נר' מדברי הערוך והרמב"ם אבל מה שאמר אית דגרסי הוא וודאי תמוה שהרי ר' יוחנן הוא דמפרש הכי ולא שייך לומר אית דגרסי ותו מה שאמר בפ' חומר בקודש משמע דבית הצביטה דמאי אולמא דברי ר' יהודה אמר שמואל ור' יוחנן ולכן נראה דר"ש דחיקא ליה דפליגי בנוסחת המשנה אלא דכ"ע גרסי בית הצביטה ושמואל ור' יוחנן לא פליגי רק ר' יוחנן מפרש פי' צביטה שהוא הושטה ושמואל מפרש המקו' היכן הוא דהיינו לאוחזין בו באצבעותיה' ועי"כ מושיטין וכן מבואר מדברי הרמב"ם בפירש המשנה שכתב מקום שאוחזין בו באצבעותיהם להושיט הוא נקרא צביטה הרי הדברים מבוארים כמו שכתבתי דס"ל דלא פליגי רק מר מפרש המקום ומר מפרש השם ודברי הערוך בערוך בית צבע מגומגמין הרבה כמו שיראה המעיין ולא רישא סיפא ולא סיפא רישא והנראה שבעל הערוך גריס תחלה דברי ר' יוחנן מקום שנקיי הדעת צובעים ואח"כ דברי שמואל וסבר שמואל לא אמתניתין קאי אלא לפרש דברי ר' יוחנן. כי ר' יוחנן מפרש בית הצביטה דמתניתן מקום שנקיי הדעת צובעין דהיינו אצל האוזן ששם שותין ממנו ומפרש שמואל דכוונת ר' יוחנן כי צביטה דמתניתין הושטה והיינו אצל האוזן שמשם מושיטין ומפרש הערוך איך נזכר זה בדברי ר' יוחנן וכתב כי מ"ש ר' יוחנן שנקיי הדעת צובעין הך צובעין היינו אוחזין באצבע כשרוצין לשתות דהיינו האוזן ועיין בספר שדה יהושע בפירוש להירושלמי ולפמ"ש דברי הר"ש מבוארין ועיין בקרבן העדה שהקשה על רש"י מן הירושלמי ואפשר דרשי' סבר כי הירושלמי לא הביא רק דברי ר' יוחנן אבל בתלמודינו משמע דפליגי ואם נפרש כהירושלמי א"כ לא פליגי שמואל ור' יוחנן ולכן מפרש פירוש אחר אבל הערוך והר"ש והרמב"ם ס"ל דבאמת לא פליגי כלל והכל עולה אל מקום אחד:

תוס' ד"ה מקום שנקיי הדעת תולדת יצחק:

דף כג.

ונפסק' רצועה כו' אי הכי תרומה נמי כו' הרמב"ם כתב ב"פ י"ב דאבות הטומאה מעשה באחד שנשא חביות של קודש ונטמאת במדרס שנשא עמה (כצ"ל ובאיזה דפוס יש ט"ס) והקשה הכ"מ שהרי מוכח בגמרא שנטמאת שנפל לאויר החביות לא במדרס שנשא עמה עוד הקשה דהרי מוכח בגמרא דהא דגזרו לקודש אבל לא לתרומה ר"ח בן עקבי' הוא דס"ל דלא גזרו אלא בירדן ובספינה וכמעשה שהיה הא לרבנן אף בתרומה גזרו והרמב"ם בהלכות פרה פסק כת"ק ואפשר לומר לקושיות הגמרא א"ה תרומה נמי יש לתרץ דבירושלמי על הא דבתרומה קושר ומנגב ואח"כ מטביל אמר אוכלי תרומה זריזין ואוכלי קודש אין זריזין הם וא"כ גם כאן י"ל כן דהיינו דלא גזרו בתרומה דאוכלי תרומה זריזין ולא יבאו ליגע אבל אוכלי קודש אין זריזין אלא שלפ"ז קשה למה באמת לא מתרץ הגמרא כן והוצרך לאוקמי' כר"ח ב"ע וצ"ל דס"ל להגמרא דזריזות שייך שהוא לא יטמא אבל כאן הרי נפלה והוא לא טמא הרי לא שייך כאן זריזות בדבר שאירע ממילא (ולומר שלא היה לו ליקח הרצועה כלל י"ל כי בוודאי היה נזהר שלא היה מניח בקרוב לקודש ועוד דאדם חס על ממונו ולא היה רוצה להפשיל הרצועה) ולא שייך זריזות אלא בדבר שהוא עושה אמנם בירושלמי המעשה בענין אחר מעשה באחד שנקבה חביתו ופקקו בסנדלו הרי דהוא עשה כן במתכוון וטמ' את החביו' ולא ממיל' אירע וא"כ שפיר יש לתרץ דגבי תרומה זריזין הן (וגם אפשר שהיה נושא את הסנדל) ולפי שדחיקא לי' להרמב"ם דמתניתין כר"ח ב"ע לקח שיטת הירושלמי דמתניתין כב"ע ולפיכך כתב ונטמאת במדרס שנשא עמה לא שנפלה ממילא אלא שהוא טמא בסנדל שנשא ופקקו החביות בה ובהכי אתא נמי שפיר הא דלא הביא הרמב"ם דחביות סתומה מותר דהרי איבעי' היא וה"ל למפסיק להקל אמנם לפי שיטת הירושלמי ניחא דגם חביות סתומה אסיר שהרי סתומה היתה ונקבה כך היה עולה על דעתי לומר אמנם מדכתב הרמב"ם ולא גזרו אלא במדרס עם הקודש וכמעשה שהיה נראה להדיא דתפס שיטת תלמודין אליבא דר"ח ב"ע ועיין בספר ראשון לציון.

לא ישא מי חטאת ועפר חטאת ב"ק ע"ז ד"ה פרה:

כלים הנגמרים בטהרה חולין צ' ד"ה שלש מאות:

משום צינורא דעם הארץ עיין שבת ק"ו ד"ה ועל בגדי:

טבילה אין הערב שמש לא נזיר פ"ד ד"ה אמר אביי:

יטמא ויטבול הא טמא וקאי עיין לעיל ר"פ ד"ה האונן וזבחים צ"ח ד"ה טבול יום:

תוס' ד"ה מת תחיב כו' היינו בשאר טומאת אבל בטומאת מת נפסלו יש לדקדק לכאורא דמ"ש דהא כל עיקר ראיות ר' אליעזר שם בזבחים צ"ג דמטהרין כשהם טמאי' שהרי נידה מזין עליה והיא טהורה והרי מה"ט גופא יש להוכיח דאף כשנטמא במת מטהרין שהרי מזין על טומאת מת ואפילו לפירש ר"ת דסבר דהוי נמי טבילה קודם הזאה וכמ"ש התוספות בסוגין ובסוף פ"ג דמגילה בארוכה מ"מ הזאה שלישית בוודאי טמא הוא וצ"ל להך תרוצא דהתוספות דהזאה שלישית לא איכפת לו כיון שהיא אינה מטהרת רק הזאה שביעית שהיא העיקר ומטהרת והיא נעשה בטהרה שהרי כבר טבל מקודם לפי' ר"ת ובזבחים צ"ג הקשו ג"כ קושיא זו ותירוצא דהך דלא יעבור מי חטאת הוא קודם קידוש שמי חטאת שנטמא מטהרן הוא דוקא אם נטמא לאחר הקידוש והנה מה שכתבו דמי חטאת שנטמא דוקא לאחר הקידוש היא ברור דקודם הקידוש פסולין אמנם מה שכתבו דהך דמי חטאת ואפר חטאת היינו קודם קידוש הוא תמוה דהרי להדי' שנינו בפ"ט דפרה אבל עובר הוא הטהור לחטאת ובידו כלי ריקם הטהור לחטאת ובמים שאין מקודשין הרי דמים שאין מקודשין מותר ודוקא לאחר הקידוש גזרו וכבר קושיא זו מבדרא בעלמא ומטובה משם הרב המפורסים מהורר העשיל זצ"ל וכמה תרוצי' בזה וכולם לא ישרו בעיני ובע"כ צ"ל דהתוס' ס"ל בזבחים דר"א ורבנן נחלקו בזה כיצד הי' הגזירה אם קודם קידוש או לאחר קידוש ומתני' דפר' כחכמים דאמרו אין מי חטאת שנטמא מטהרין והוצרכו התוס' לתרץ שם כן מפני שאפשר שסוברין שם דלא כר"ת אלא הזאה קודם טבילה הוה וכמו שכן פסוק הרמב"ם וא"כ לא יצדק תירוצם דהכא לחלק בין שאר טומאת למת דמ"ש כמ"ש לעיל ולכן תירצו בזה האופן ועיין בית ישחק שנדפס מחדש דף צ"א ובאור חדש על פסחים וכעת לא עמדתי עליו:

דף כג:

לא חדשו דבר בפרה. מרה"מ ח"ג פי"ג דפרה ה"י:

הכתוב עשה לכל מה שבכף אחת עיין לעיל וי"ו ד"ה דנין:

הוסיף ר"ע כו' עיין יומא מ"ו ד"ה כי פליגי ומה שכתבתי בפסחים י"ט:

תוס' ד"ה שאם נגע. ע' במהרש"א ועיין בתוס' יומא מ"ו ד"ה כי פליגי ששם דבריהם יותר מבוארי' ובתוספ' ישנים שם השייכים לדף מ"ד:

דף כד.

תינח סולת קטורת ולבונה מאי איכא למימר. ע' פסחי' י"ט שהקשתי שם לרש"י דמאי מקשה מלבונה דהא בלא"ה צ"ל לדעת רש"י שם דאף לרבי חנן לבונה הוא רק מדרבנן ואפש' לומר דהמקשה דהכי מדמקשה והא מדרבנן מדקתני רישא ולא נחית לסברתו של רש"י דהתם דגחלים ולבונה מדרבנן לפיכך הקשה אף מלבונה ועוד אגב דנקט קטורת נקט לבונה וע' במרכבת המשנה ח"ג פ"ח דטומאת אוכלין ה"ט:

דאורייתא יש לו תוך מצטרף. ע' לעיל כ"א ד"ה בתרייתא:

ופליגי דר"ח אר"ח בר אבא וכ' רש"י דר"ח דאמר לעיל צירוף דאורייתא ולכאורה שפת יתר הוא שהרי לא נזכר שום דין מרבי חנן בסוגיין שיאמר כי הוא זה דפליג ואפש' לומ' כי רש"י נשמר כיון דעיקר הקושיא מרבי חנן הוא מכח דומיא דרישא וא"כ אין הכרח שפליג רב חנן דאין הכרח בכל פעם שהסיפא דומיא לרישא ומה דאמר מעדותו של ר"ע ר"ע נמי מן התורה ס"ל ולא קאמר ופליגי אלא על ר"ל משום בר קפרא דמוקי הוא דר"ע דוקא לשירי מנחה וקטר' ולבונה שצברן בכלי שאין לו תוך וזה בוודאי פליגי על ר"ח בר אבא אר"י שהרי אמר מעדותו של ר"ע נשנית משנה זו והרי וודאי משנה זו מיירי בכל הדברים ובכל האופנים הם מצטרפים לקודש וא"כ כיון שיש מקום לומר ופליגי דר' חנן היינו דוקא לפי מה שמפרש ר"ל משום בר קפרא את דבריו אבל מדברי רב חנן עצמו אין הכרע לפיכך פירש רש"י דאף ר' חנן עצמו פליג ומההכרח שכתב רש"י בפסחים וכמ"ש שם:

אמר רב שיזבי בחבורין שנו ליקוטי הרמב"ן י"א ע"ב. וע' על הסוגי' מרכבת המשנה ח"א פי"ב דאבות הטומאת הי"ב:

איתמר ר"ל אמר ל"ש אלא בידו. ליקוטי הרמב"ן ס"ו ע"ב:

דף כד:

דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות כו' עיין פסחים י"ט ד"ה שאין דהתם פשיטא להו דבקודש מיירי:

והלא חיבת הקודש מכשירתן והקשה בראשון לציון דהיא גופא קמ"ל דחיבת הקודש מכשר ולמ"ד חיבת הקודש דאורייתא ניחא ע"ש ולא ידעתי איך ניחא בהכי דהא להתוספות בפסחים יש מעלות דאורייתא ובפרט לרבי יוחנן דאמר צירוף דאורייתא א"כ נימא דהכי נמי דאורייתא וא"כ תיקשי מהך ברייתא לרבי חנן דבע"כ צ"ל ברייתא ס"ל דכולהי מעלות דרבנן נינהו ולכן נ"ל פשטן של דברים דכוונת ר"ח בן אנטיגנוס

הוא אי כוונת התנא בהך מעלה לחיבת הקודש מכשר למה נקט כהך לישנא במשנה הול"ל הקדש אין צריך הכשר והתרומ' צריך הכשר אלא מדלא נקט הכי ונקט אוכלי' אוכלין נגובים משמע דאין כוונת התנא על חיבת הקודש דזה לא צריך לאשמעינן וכבר דרשו מדאורייתא לרבות עצים ולבונה או אפילו אם אסמכתא הוא ידעינן מהך אסמכתא וכוונת התנא לאשמעינן דבר אחר מבלי חיבת הקודש.

עברו הגיתות והבתים. עיין ב"ב כ"ח ד"ה חזקת הבתים:

ואם אמר הפרשתי לתוכו רביעית קודש. עיין זבחים פ"ט ד"ה ולא מן המדומע וחולין ל"ה:

תוספות ד"ה דתנן כל הפוסל את התרומה שב יעקב סימן י"א מרכבת המשנה בקונטרסים ח"י דבר ענף ב' שריג א' ועמ"ש במסכת שבת:

דף כה.

כדי יין וכדי שמן המדומעת מרכבת המש' ח"ג פי"א דמטמ' משכ' ומוש' ה"ד

רצוע' של כותיים מפסקת קשה לי למה שכתבו התוס' במגילה יוד מה שאמרו שמקריבין בבית חוניו אע"ג שגזרו טומאה על ארץ העמים כיון דמן התורה מותר בכה"ג לא גזרו וא"כ למה הכי גזרו וצ"ל דהתם אי אפשר בעניין אחר ואפשר דמיירי לאחר החרבן הא כל שאפשר בענין אחר לא והכי אפשר בענין אחר להביא מיהודא אמנם לפ"ז קושיות התוס' עכ"פ מתורצת דהאיך היה עולים לרגל ואיך היה מביאים אפר פרה דבכה"ג וודאי אי אפשר בענין אחר לא גזרו אע"ג דבענין עלייה לרגל היה אפשר להם להזות ג' וז' מ"מ בוודאי דבר קשה הוא לכל ישראל שיקדימו לרגל ז' ימים קודם ויבטלו ממלאכתם בפרט בזמן הקציר והאסיף וזה קושיות התוס' באמת ולא כמו שכתב בשער אפרים סימן ל"ז דקושייתם דלא יש זמן כל כך בין פסח לשבועות ולא סליק ליה חושבנא ולפיכך כתב דהי' ג"כ דרים רחוקים יותר מט"ו יום. ובמחילה רב דכל זה דברים רחוקים. דמנא לן להתוספות דהי' כך ולהקשות ולכן וודאי נראה כמ"ש דלא מצינו כן בשום מקום דהי' צריכים הזאה וגם לא מסתבר דיבטלו ממלאכתם כ"כ ובאמת לכאורה יש מקום לפרש מה דקאמר הגמרא רצוע' מפסקת לא שיהי' בלתי אפשר כלל להולך אלא שדבר קשה וצריך זהירתא יתירא דדבר קשה הוא לומר שתהי' רצועות ארץ העמי' מפסקת בכל האורך של א"י ממזרח למערב שבלתי אפשר לבוא מן הגליל ליהודה בלתי לדרוך ברצועה זאת אמנם כאשר כתבתי בוודאי י"ל דלא על כל הרוחב הוא הרצועה ויש אפשר לסבב את הרצועה אלא דצריך לזה זהירות ובקיאות וחיישינן שמא עם הארץ ממיעוט

ידיעתו ובקיאתו לא ידיע לשמור אבל אפר פרה הי' שולחין ע"י חבר ובקי וכן עולי רגלים היה הולכים עמהם בקיאים אבל ממה דמק' הגמ' מהא דחברי' מדכן בגליל' מוכח דא"א בשום אופן לבוא לירושלים מגליל בלי לעבור את הרצוע' ועיין בתי"ט שכתב ג"כ דהקילו בטומאה דרבנן וביצחק ירנן קי"א ע"ד תמה על התי"ט דתירץ קושייתם ולא פירש כוונת קושייתם ולדעתי היה פשיטא להרב תי"ט דקושייתם היא דאי אפשר שיטריחו חכמים כל כך וגם לא מצינו בשום מקום כן. ולקושיות התוס' דהאיך הי' מביאים אפר פרה י"ל דלמ"ד מי חטאת שנטמא מטהרין היה יכולין להביא בפשיטות מי חטאת שכבר נתקדשו ואפ"ה מטהרין ולרבנן דסברי דאין מי חטאת שנטמא מטהרין י"ל דסברי אוהל זרק שמיה אוהל והי' יכולים להביא בשידה תיבה ומגדל ועיין במשנה למלך פי"א דטומאת מת ה"ו (דף ע"ט ע"ד) ובמלך שלם ח"ב דף ע"ח ע"ב שנרגש מהא דתו' דמגילה שכתבתי ומ"ש דהי' מביאין העומר מן הגליל אינו ראי' די"ל שלא היה מוכשר וא"כ שפיר היה יכולין להביא ואפי' אם נאמר דחבת הקודש מכשרתו אפשר לא הי' קוצרין לשם עומר ולא הי' מקדשין עד בואו לירושלים דהרי אם מביאי' עומרים ומן היבש כשר ובוודאי דלא הי' מביאין אלא בשעת הדחק וא"כ מותר להביא עומרי' ויבש:

אוהל זרוק ע' זבחי' קי"ג ד"ה ועל גביה' ועמ"ש ר"פ הישן

בגלילא שנו. התוספ' פי' שהי' עשירי' אבל לפירש"י בשבת שהי' עניי' צ"ל הפירש בגלילא שנו כי בגליל אין נאמנים וק' למה בשלמא בקודש וודאי נטמא ברצוע' של ארץ העמי' אבל בגליל עצמה אמאי אין נאמנים כמו ביהוד' ולפמ"ש לעיל אפשר דאותו רצוע' היתה מתפשטת הרבה בגליל וצריך זהירות יתירא ולפיכך אין נאמנים ואפשר דצריך בקיאו' הרבה לזה ואפי' לאו כל חבר בקי להוליך לירושלים אבל בגליל עצמה נאמנים והרמב"ם השמיט הך דינא דאפלי ונר' שהוא מפרש דאפלי שהמתין עד עבור כל הזמן הבדים ולא כמו שפירש רש"י הרוב דוודאי כל זמן שעדיין זמן הבדים למיעוט נמי נאמן ולענין נדרים שחמירי דהוה דאוריית' לא מצינו בפ"ח דנדרים באומר עד הקציר עד המסיק דבעי רוב אלא כל שהרבה עושים סגי וכמ"ש בש"ע שלא יהי' ארעי רק הרבה עושים ועכ"פ לא מצינו שבעי הרוב עושים ובקפילת המקצועות דכשקפלו רובם מקרי עבר הקיץ היינו משום דהנשארי' הם הפקר אבל בשאר דברים וודאי אינם הפקר ומפני זה השמיט הרמב"ם דינא דאפלי דממיל' מבואר דזה לא נקרא שעת הבדים וע' ראשון לציון:

תוס' ד"ה שרצועה עיין מ"ש בגמרא:

תוס' ד"ה אוהל זרוק עיין זכרון יוסף מ"ט ע"ג:

דף כה:

לעושי פסח לא העמידו דבריהם עיין עירובין כ"ו ד"ה ולכהן:
תוס' ד"ה חבר ועם הארץ כו' וכ"ת דמדרבנן מודה ר' יוחנן והקשה בשער המלך ח"א דף כ"ז ע"ב דמשמע דכוונתם לתרץ דלא תקשי לר' יוחנן והא התם ע"ז הוי גבי גר וגוי אסור מדאורייתא וניחא לי דירושת הגר דרבנן הוא כמו שאמרו בקדושין ע"ש ובלא"ה צ"ל זה הסברא דירושת הגר דרבנן דאי ס"ד דאורייתא והטעם דאפילו בדאורייתא אמרינן ברירה א"כ אף משבאו לרשותו שרי אלא וודאי צ"ל דהיה רק דרבנן אבל אע"ג דהוה רק מדרבנן צריכין לומר טעמא דברירה דבלא"ה אסור אבל ע"י ברירה מותר אבל משבא לרשותו דהוי דאוריית' לא מהני ברירה וכן הוכיחו התו' שם בקדושין דאין הטעם משום ברירה דא"כ אף משבא לרשותו תשתרי וכוונתם בזה לברירה דאוריית' אי לא אמרינן דירושת הגר דרבנן וא"כ צ"ל דהמתניתן ס"ל דיש ברירה בדאורייתא אבל אי הוי מדרבנן שפיר יש לחלק ואין דברי התוס' דהתם סותרי' כלל לדברי התוס' דהכא כמ"ש בשער המלך דצריך לעיין בזה אמנם ראיתי להריטב"א בחדושיו לע"ז לדף ס"ד שכתב ג"כ דהטעם משום ברירא וא"כ לדידן דקי"ל דבדאורייתא אין ברירה אסור אם לא שנאמר דאנן סהדי דתיכף בשעת נפילת ירושה גר רוצה במעות וגוי בע"ז ואעפ"כ כתב והדבר צריך תלמוד ובאמת הדברים תמוהים דכיון דירושת הגר דרבנן א"כ בוודאי יש ברירא לדידן (ובוודאי כתב כן לפי המסקנא דירושת הגר דרבנן וצ"ע):
בא"**ד** ובפרק בכל מערבין דדחיק לאתוי תנא דברירה לא מייתי הך דברים הללו וודאי תמוהים כמ"ש הרב שער המלך דהא בעי לאתוי התם דלית ליה ברירא בדרבנן והרי הך תנא אית ליה ברירא ובדוחק י"ל כי כוונתם אי הטעם משום ברירה גבי חבר ועם הארץ א"כ למה בחיטי' ושעורים ויין ושמן אסור וצ"ל דבכה"ג לא אמרי' ברירה אי משום דהוה תרי מיני [ומעות וע"ז לא הוה תרי מיני] וא"כ סברי דעירוב דמי לחיטים ושעורים דלא אמרינן בה ברירה וצ"ע:

דף כו.

תנא נאמנים בכלי חרס הדקין לקודש. עיין מרכבת המשנה ח"ג פי"א דמטמא משכב ומושב ה"ד והלכה ויו:
ובשעת הרגל אף על התרומה מנה"מ כו' הרב משנה למלך בפי"ד דטומאת אוכלין ה"י כתב דע"כ הטעם דבשעת הרגל נאמנים לפי שהותרה טומאת עם הארץ ברגל ומש"ה הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו ע"ג הרגל לא יגמור דאי ס"ד הטעם דנאמנים אף

בשערי הרגל משום דהכל מטהרים עצמם א"כ אין חילוק בין רגל לאחר הרגל והקשה מזה על הרמב"ם שכתב הטעם שהכל מטהרן עצמן ועולין לרגל א"כ למה לא יגמור אחר הרגל ע"ש. ולדעתי הקלושה הכרח הרב אינה הכרח דהרי בשעת הגיתות והבדים הכל נאמנים והתם וודאי טעמא מפני שהם מטהרים עצמן בשעת הגיתות ואפ"ה לאח"כ לא יקבלנה ממנו ואין לומר דחיישינן שאח"כ נטמא ונגע א"כ למה התירו לקבלו לגת הבאה אפילו אם מכירו וגם בגמרא מספקין ליה אם עבר וקבלה אם ינחנו ומאי ספיקא אלא וודאי צ"ל דלא חיישינן להכי ומה שאמרו בין הזמנים לא יקבלנה ממנו הוא משום גזירה דלא יחושו כלל לטומאת עם הארץ וא"כ י"ל דה"נ בפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו אע"ג דטהור הוא דעם הארץ טהר עצמו אפ"ה טמא לאחר הרגל משום לא פלוג שאם נטהרנו נטהר גם מה שטהר אחר הרגל וא"כ אין קושיא כלל להרמב"ם שכתוב הטעם שאפי' עם הארץ מטהרים עצמם אמנם רשי' וודאי דלא ס"ל הכי כמו שמבואר מדבריו בפירוש המשנה שהתירו חכמים ברגל ולפיכך לא יגמור ובפירוש כתב רשי' לא שטהרתו טהרה ועל זה הוא סובב קושיות הרא"ם שהביא במשנה למלך אי משום דסבר דדרשת דבנבלתם הוא רק מדרבנן כמו שהביא הרב מ"ל עצמו בשם הרמב"ן וא"כ מדאורייתא הך דרשא שפיר הקשה כיון דחזינן דהתורה החמירה בטומאה ברגל ובשאר כל ימות השנה לא הקפידה א"כ למה חכמים עשו הפך מזה דכל השנה הקפידו על טומאת עם הארץ וברגל לא הקפידה ומה שכתב הרב מ"ל דהטעם שהזהירה התורה על מגע טומאה הוא כדי שיוכלו לאכול קדשים הלא זה הטעם עצמו כתב הרא"ם סוף לדעתי הקלושה דברי הרא"ם ברורים:

הזהרו שלא תגעו בשלחן עיין משנה למלך פי"א דמטמא משכב ומושב הי"א ועיין מה שכתבתי ביומא דף כ"א:

רשי' ד"ה ויאסף כל איש ישראל. תולדת יצחק:

רשי' מהו שיניחנה אליבא דרבנן בעי לה מרכבת המשנה ח"ג פי"א דמשכב ומושב ה"י:

דף כו:

ותיפוק ליה דכלי עץ העשוי לנחת הוא הקושיא הוא על השולחן אבל על המנורה ל"ק דהא לא הוי מעץ ואפילו לר"י ב"י דמכשר בעץ שכן הוא בימי חשמנאים עכ"פ מאי קו' דהברייתי' מיירי בזמן שהיה של מתכות ולפ"ז היה יוכל להקשות תיכף על המשנה אלא שהביא תחלת מחלוקת הברייתא עם המשנה לענין מנורה ומפרשה אבל הראב"ד בהשגתו להרמב"ם פ"ג דכלים ה"א כתב דאשלחן ומנורה הקשה דכלי עץ העשוי לנחת

הוא. והן דברים תמוהים כמ"ש ושוב ראיתי במרכבת המשנה ח"ג כ' שלא בדקדוק כ' הראב"ד כן ע"ש ואיך אפשר לומר על מ"ע הראב"ד שכתב שלא בדקדוק ולכן קרוב לוודאי דט"ס הוא בדברי הראב"ד:

ותיפוק ליה משום ציפוי מרכבת המשנה פ"ד דכלים ה"ז:

תוספת ד"ה מנורה לא כתיב ביה תמיד כו' ע' בהרא"ם פ' תצוה באורך על דברי התוס' ורמז עליו מהרש"א ותמצית דבריו דהך דרשא דתמיד על נר מערבי אסמכתא בעלמא הוא כי באמת לא קאי רק על ששה נרות והם לא היו תמיד רק מערב עד בוקר וא"כ ל"ק נמי ממ"ש רש"י בבמה מדליקין דף כ"ב דמשמע שם דתמיד קאי על נר מערבי דאסמכתא בעלמא הוא וכן צ"ל בדברי הסמ"ג דבדף רי"ח ע"ג הביא דרשא זו דתמיד על נר מערבי ובדף רי"ט ע"ב כתב בדברי רש"י דכאן וראיתי בחדושי הרב המאירי לשבת שכתב שבשחרית לא היה הדלקה כלל רק בנר מערבי ובשחרית היה הטבה ובערב העלתה וי"א כן אף בנר מערבי ואף גדולי הרבנים פרשוה כן בסוף חגיגה ע"ש וכר יודוע כי גדולי הרבנים כוונת על רש"י ומשמע לפי דבריו דרש"י סובר דאף נר המערבי לא היה דולק תמיד והוא נגד המשנה דתמיד וצ"ל דמדאורייתא לא היה חיוב להדליקו רק בדרך נס היה דולק אמנם לדעת האומרם דכל הנרות היה מדליק ולדעת הרמב"ן בפרושו לתורה דהך דרשא דתמיד על הנר המערבי דרשא גמורה היא לא ידעתי איך יתיישב סוגיא דהכ' ואפילו אם נאסר דיש מחלוקת בזה ותנא דמתניתי' לא סבר הך דרשא דתמיד לנר מערבי מ"מ קשה למה צריך הגמ' לומר כיון דכתיב ואת המנורה נכח השלחן כמאן דכתיב ביה תמיד דמי עדיפא מניה ה"ל לשנוי דהא כ' בי' תמיד במנורה עצמו וצ"ל לסבר' זו דהגמרא רוצה לתרץ אפי' אי תנא דברייתא לא דרש הך דרשא דתמיד על נר המערבי וצ"ע ועיין מלך שלם ח"ב ע"ח ע"ב גט מקושר קל"ב ע"ג:

תוס' ד"ה סלוקו כסדורו כו' לאו דוקא דאם לא היה כצ"ל ותיבת אלא צריך למחוק וכן הוא בש"ס ישן דוונצי' וכן הגיה בזרע יצחק. ועיין שם עוד באופן אחר ומ"ש דאיכא מ"ד שנאפית בערב שבת. עיין בזרע יצחק. ועיין ברד"ק בשמואל שכתב ג"כ דלמ"ד שנאפית מערב שבת נשאר בתנור:

תוס' ד"ה בכלי אכסלגס יתכן לפרש שהיה שם עיר ואין חשובים כלים הבאים משם כצ"ל ומ"ש וקשה צ"ע דהא שם במנחות כתבו דאם הוא שם עיר ניחא ובוודאי כן הוא דאם נקראו הכלים על שם העיר כל הכלים הבאים משם נקראו על שם מקומן יהי' של עץ או של עור ונראה דצריך להגיה בתוספות וכוונתם דאי לא נימא דהי' שם עיר קשה:

דף כז.

וחכמים מטמאים מפני שהן מצופין. ע' מנחות צ"ז ד"ה שאני שלחן. מרכבת המשנה ח"ג פ"ד דכלים ה"ד:

ואיבעי' אימא רבנן לר"א קאמרי. ע' משנה למלך פ"ד דכלים ה"ד:

ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהם. עיין יפ"ת בראשית מה בין ת"ח לפושעי ישראל ע"ש בפרשה מ"ח ותי' ע"פ מ"ש התוספות בד"ה פושעי ישראל דהכי מיירי אפי' ברובו עבירות ועוד י"ל דבפושעי ישראל אין שולט בהם לכלותם אבל עכ"פ מרגישים אבל בת"ח אין שולט כלל שאין מרגישים ואע"ג דהלשון אחד מ"מ יש חילוק בכוונתם וכמ"ש היפ"ת ועיין בגופי הלכות קכ"ד שהאריך בזה. ובשנות חיים ק"ד:

פושעי ישראל אין אור של גיהנם שולט. עבוד' ישראל קפ"ח ע"ב רש"י ותוס' שנות חיים קי"ד קי"ב מקום שמואל זהב שבא:

כעובי דינר זהב. עיין ב"מ מ"ז ד"ה אחד מכ"ה:

תוספות ד"ה פושעי ישראל זהב שבא:

תוספות ד"ה שאין בו כו'. גופי הלכות ק"כ שנות חיים ק"ד:

ב"ה שסיימתי מסכת חגיגה. ובזה נשלם סדר מועד